

Dokument ta' sessjoni

A9-0366/2023

16.11.2023

RAPPORT

dwar il-mard mhux komunikabbi (NCDs)
(2023/2075(INI))

Kumitat ghall-Ambjent, is-Saħha Pubblika u s-Sikurezza tal-Ikel

Rapporteur: Erik Poulsen

WERREJ**Paġna**

MOZZJONI GHAL RIŽOLUZZJONI TAL-PARLAMENT EWROPEW	3
NOTA SPJEGATTIVA	33
ANNESS: LISTA TA' ENTITAJIET JEW PERSUNI LI R-RAPPORTEUR IRČIEVA KONTRIBUT MINGHANDHOM.....	34
OPINJONI TAL-KUMITAT GHALL-IŻVILUPP	35
INFORMAZZJONI DWAR L-ADOZZJONI FIL-KUMITAT RESPONSABBLI	45
VOTAZZJONI FINALI B'SEJHA TAL-ISMIJET FIL-KUMITAT RESPONSABBLI	47

MOZZJONI GHAL RIŽOLUZZJONI TAL-PARLAMENT EWROPEW

dwar il-mard mhux komunikabbi (NCDs) (2023/2075(INI))

Il-Parlament Ewropew,

- wara li kkunsidra l-Artikolu 168 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea,
- wara li kkunsidra r-Regolament (UE) 2021/522 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Marzu 2021 li jistabbilixxi Programm għall-azzjoni tal-Unjoni fil-qasam tas-sahha (il-“Programm l-UE għas-Saħħa”) għall-perjodu 2021-2027¹,
- wara li kkunsidra r-Regolament (UE) 2022/123 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-25 ta' Jannar 2022 dwar rwol imsaħħah għall-Aġenzija Ewropea għall-Mediċini fit-thejjija għall-kriżijiet u fil-manġġar tagħnhom għall-prodotti medicinali u għall-apparati mediċi²,
- wara li kkunsidra r-Regolament (UE) 2022/2371 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' Novembru 2022 dwar theddid transkonfinali serju għas-saħħa u li jħassar id-Deċiżjoni Nru 1082/2013/UE³,
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tal-15 ta' Jannar 2020 dwar il-Patt Ekoloġiku Ewropew⁴ u l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tal-11 ta' Dicembru 2019 dwar il-Patt Ekoloġiku Ewropew (COM(2019)0640),
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tal-10 ta' Lulju 2020 dwar l-Istrateġja għas-Sostenibbiltà fir-rigward tas-Sustanzi Kimiċi⁵ u l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tal-14 ta' Ottubru 2020 bit-titolu “Strateġija dwar is-Sustanzi Kimiċi għas-Sostenibbiltà – Lejn Ambjent Hieles mit-Tossiċità” (COM(2020)0667),
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tal-24 ta' Novembru 2021 dwar strategija farmaċewtika għall-Ewropa⁶ u l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tal-25 ta' Novembru 2020 bit-titolu “Strateġija Farmaċewtika għall-Ewropa” (COM(2020)0761),
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tas-16 ta' Frar 2022 dwar it-tiċhiħ tal-Ewropa fil-ġlieda kontra l-kanċer – lejn strategija kompreksiva u koordinata⁷ u l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tat-3 ta' Frar 2021 bit-titolu “Pjan tal-Ewropa biex Jingħeleg il-Kanċer” (COM(2021)0044),
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tat-23 ta' Novembru 2022 dwar il-prevenzjoni, il-

¹ ĠU L 107, 26.3.2021, p. 1.

² ĠU L 20, 31.1.2022, p. 1.

³ ĠU L 314, 6.12.2022, p. 26.

⁴ ĠU C 270, 7.7.2021, p. 2.

⁵ ĠU C 371, 15.9.2021, p. 75.

⁶ ĠU C 224, 8.6.2022, p. 47.

⁷ ĠU C 342, 6.9.2022, p. 109.

ġestjoni u l-kura ahjar tad-dijabete fl-UE fl-okkażjoni tal-Jum Dinji tad-Dijabete⁸,

- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tat-12 ta' Lulju 2023 dwar il-pandemija tal-COVID-19: it-tagħlimiet meħuda u r-rakkmandazzjonijiet għall-futur⁹,
- wara li kkunsidra l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tat-12 ta' Mejju 2021 bit-titolu “Perkors għal Pjaneta b’Sahħitha għal Kulħadd Pjan ta’ Azzjoni tal-UE: “Lejn Tniġgis Żero għall-Arja, għall-Ilma u għall-Hamrija” (COM(2021)0400),
- wara li kkunsidra l-inizjattiva tal-Kummissjoni ta' Diċembru 2021 bit-titolu “Healthier together – EU non-communicable diseases (NCD) initiative” (Healthier Together – Inizjattiva tal-UE dwar il-mard mhux komunikabbi (NCDs))¹⁰,
- wara li kkunsidra l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tas-7 ta' Ĝunju 2023 bit-titolu “Approċċ komprensiv għas-saħħha mentali” (COM(2023)0298),
- wara li kkunsidra d-Deciżjoni tal-Kummissjoni tas-16 ta' Settembru 2021 li tistabbilixxi l-Awtorità għat-Tħejja u għar-Rispons f'Każ ta’ Emerġenza tas-Saħħha¹¹,
- wara li kkunsidra l-proposta tal-Kummissjoni tat-3 ta' Mejju 2022 għal regolament dwar l-Ispazju Ewropew tad-Data dwar is-Saħħha (COM(2022)0197),
- wara li kkunsidra l-proposta tal-Kummissjoni tas-26 ta' April 2023 għal regolament li jistabbilixxi proċeduri tal-Unjoni għall-awtorizzazzjoni u għas-superviżjoni ta’ prodotti medicinali għall-użu mill-bniedem u li jistabbilixxi regoli li jirregolaw l-Aġenzija Ewropea għall-Mediċini (COM(2023)0193) u għal direttiva dwar il-kodiċi tal-Unjoni relatav mal-prodotti medicinali għall-użu mill-bniedem (COM(2023)0192),
- wara li kkunsidra l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tat-30 ta' Novembru 2022 bit-titolu “Strateġija tal-UE għas-Saħħha Globali – Saħħha Ahjar għal Kulħadd f'Dinja li qed Tinbidel” (COM(2022)0675),
- wara li kkunsidra l-Għanijiet ta’ Žvilupp Sostenibbli (SDGs) tan-NU, b’mod partikolari l-SDG 3, il-miri 4 u 8,
- wara li kkunsidra l-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali,
- wara li kkunsidra l-Pjan ta’ Azzjoni tal-UE dwar l-Obeżità fit-Tfal 2014-2020,
- wara li kkunsidra l-Istrateġja tal-UE għas-Saħħha Globali tat-30 ta’ Novembru 2022,
- wara li kkunsidra il-qafas tal-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha (WHO) tat-18 ta’ Mejju 2023 bit-titolu “Health service delivery framework for prevention and management of obesity” (Qafas għall-għot ta’ servizzi tas-saħħha għall-prevenzjoni u l-ġestjoni tal-

⁸ GU C 167, 11.5.2023, p. 36.

⁹ Testi adottati, P9_TA(2023)0282.

¹⁰ Il-Kummissjoni Ewropea, “[Healthier together – EU non-communicable diseases initiative](#)” (Healthier Together – Inizjattiva tal-UE dwar il-mard mhux komunikabbi), Diċembru 2021.

¹¹ GU C 393 I , 29.9.2021, p. 3.

obežità),

- wara li kkunsidra l-pjan tad-WHO tal-2022 bit-titolu “Acceleration plan to support Member States in implementing the recommendations for the prevention and management of obesity over the life course” (Pjan ta’ aċċelerazzjoni biex jappoġġja lill-Istati Membri fl-implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet għall-prevenzjoni u l-ġestjoni tal-obežità tul il-ħajja),
- wara li kkunsidra r-rapport tal-Aġenzija Ewropea għall-Ambjent (EEA) tat-8 ta’ Diċembru 2022 bit-titolu “Zero pollution monitoring assessment” (Valutazzjoni tal-monitoraġġ ta’ tniġġis zero),
- wara li kkunsidra r-rapport tal-EEA Nru 21/2019 tat-8 ta’ Settembru 2020 bit-titolu: “Healthy environment, healthy lives: how the environment influences health and well-being in Europe” (Ambjent tajjeb għas-saħħha, ħajjet f’saħħithom: kif l-ambjent jinfluwenza s-saħħha u l-benesseri fl-Ewropa).
- wara li kkunsidra l-istudju tal-Kummissjoni tas-17 ta’ Jannar 2023 bit-titolu “Scoping study on evidence to tackle high-burden under-researched medical conditions”¹² (Studju preliminari dwar il-portata fuq evidenza biex jiġu indirizzati kundizzjonijiet medici b’piż għoli li mhumiex riċerkati bieżżejjed),
- wara li kkunsidra l-istudju tad-WHO tat-8 ta’ Diċembru 2021 bit-titolu “Monitoring non-communicable disease commitments in Europe 2021” (Monitoraġġ tal-impenji dwar il-mard mhux komunikabbi fl-Ewropa 2021),
- wara li kkunsidra r-Rakkomandazzjoni tal-Kunsill tat-13 ta’ Ĝunju 2023 dwar it-tishħiħ tal-azzjonijiet tal-UE għall-ġlieda kontra r-reżistenza għall-antimikrobiċi f’approċċ Saħħha Wahda,
- wara li kkunsidra l-Qafas ta’ Monitoraġġ Globali tad-WHO għall-prevenzjoni u l-kontroll tal-mard mhux komunikabbi (NCDs),
- wara li kkunsidra l-pjan ta’ azzjoni tad-WHO tal-14 ta’ Novembru 2013 għall-prevenzjoni u l-kontroll tal-mard mhux komunikabbi 2013-2030,
- wara li kkunsidra r-rapport tad-WHO tad-29 ta’ Ĝunju 2022 bit-titolu “A health perspective on the role of the environment in One Health” (Perspettiva tas-saħħha fuq ir-rwol tal-ambjent f’Saħħha Wahda),
- wara li kkunsidra r-rapport tal-Organizzazzjoni għall-Kooperazzjoni u l-Iżvilupp Ekonomiċi/l-Unjoni Ewropea (OECD/UE) tal-5 ta’ Diċembru 2022 bit-titolu “Health at a Glance: Europe 2022: State of Health in the EU Cycle” (Harsa lejn is-Saħħha: Ewropa 2022: l-Istat tas-Saħħha fiċ-Čiklu tal-UE),
- wara li kkunsidra l-Artikolu 54 tar-Regoli ta’ Proċedura tiegħi,

¹² Il-Kummissjoni Ewropea, [“Scoping study on evidence to tackle high-burden under-researched medical conditions” \(Studju preliminari dwar il-portata fuq evidenza biex jiġu indirizzati kundizzjonijiet medici b’piż għoli li mhumiex riċerkati bieżżejjed\)](#), 17 ta’ Jannar 2023.

- wara li kkunsidra l-opinjoni tal-Kumitat ghall-Iżvilupp,
 - wara li kkunsidra r-rapport tal-Kumitat ghall-Ambjent, is-Saħħa Pubblika u s-Sikurezza tal-Ikel (A9-0366/2023),
- A. billi l-NCDs huma mard li ma jgħaddix minn persuna għal oħra; billi l-NCDs jikkawżaw 90 % tal-imwiet kollha fl-UE¹³, u jammontaw għal 80 % tal-piż tas-saħħa fil-pajjiżi tal-UE¹⁴ u l-prevalenza tagħhom tkompli tikber madwar l-UE; billi l-NCDs huma ta' piż kbir fuq il-persuni li għandhom l-NCDs u l-familji tagħhom, is-sistemi tal-kura tas-saħħa, l-ekonomiji nazzjonali u l-baġits nazzjonali;
- B. billi l-imwiet prematuri minħabba mard kardjovaskulari (CVDs), kanċer, dijabete u mard respiratorju kroniku jammontaw għal 68 % tal-imwiet prematuri kollha fl-Ewropa; billi NCDs oħra jinkludu problemi ta' saħħa mentali u disturbi newroloġiči, mard tal-fwied u gastrointestinali, mard tal-kliewi, mard ta' allergiji u awtoimmuni, mard orali, mard rewmatiku u muskoloskeletal (RMDs) u endometrijozi, fost kundizzjonijiet oħra; billi l-lakuni fid-data f'oqsma speċifiċi ta' mard jistgħu jirriżultaw fl-evalwazzjoni hażina tal-prevalenza ta' dan il-mard u l-piż tiegħu;
- C. billi s-CVDs huma l-kawża ewlenija tal-mewt fl-UE, u jammontaw għal 37 % tal-imwiet annwali; billi hemm distakk sinifikanti bejn l-Istati Membri u s-CVDs jaffettaw aktar lin-nisa u lill-persuni b'kundizzjonijiet soċjoekonomiċi ifqar; billi l-probabbiltà ta' mortalità prematura minn NCD (il-probabbiltà inkondizzjonata ta' mewt bejn l-etajiet ta' 30 u 69 sena) minn CVDs kienet ta' 8 % u 7,2 % għall-kanċer fl-Ewropa fl-2018¹⁵;
- D. billi d-dijabete hija waħda mill-aktar NCDs komuni; billi hemm aktar minn 33 miljun persuna fl-UE li għandhom id-dijabete; billi l-għadd ta' persuni li għandhom id-dijabete fl-UE huwa previst li jiżdied għal 38 miljun persuna sal-2030; billi l-NCDs, bħad-dijabete tat-tip 2, l-obežitā u d-disturbi endokrinali jaffettaw dejjem aktar lit-tfal, u dan jirrikjedi approċċi iddedikat għall-prevenzjoni u l-ġestjoni¹⁶; billi ħafna nies li jsorfu minn NCDs bħad-dijabete spiss ma jiġux dijanostikati jew dijanostikati tard wisq b'tali mod li jwassal għal kumplikazzjonijiet;
- E. billi l-obežitā hija r-raba' l-akbar kawża ta' mwiet prematuri globalment, b'madwar 4,7 miljun mewta stmata¹⁷; billi hemm aktar minn 200 kumplikazzjoni medika relatata mal-obežitā;

¹³ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħa, “[Monitoring noncommunicable disease commitments in Europe 2021](#)” ([Monitoragg tal-impenji dwar il-mard mhux komunikabbi fl-Ewropa 2021](#)), 8 ta' Dicembru 2021.

¹⁴ Il-Kummissjoni Ewropea, “[Il-mard mhux komunikabbi](#)”.

¹⁵ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħa, “[Monitoring noncommunicable disease commitments in Europe 2021](#)” ([Monitoragg ta' impenji ta' mard mhux komunikabbi fl-Ewropa 2021](#)), p. 13, 8 ta' Dicembru 2021.

¹⁶ Abbasi, A. et al., “Body Mass Index and Incident Type 1 and Type 2 Diabetes in Children and Young Adults: A Retrospective Cohort Study”, Gurnal tal-Endocrine Society, Volum 1, Hargħa Nru 5, 1 ta' Mejju 2017, p. 524-537.

¹⁷ Piż Globali tal-Mard 2017 Kollaboraturi tal-fattur ta' riskju, “Global, regional, and national comparative risk assessment of 84 behavioural, environmental and occupational, and metabolic risks or clusters of risks for 195 countries and territories, 1990-2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017”.

- F. billi fl-Ewropa hemm madwar 20 miljun persuna li salvaw mill-kanċer¹⁸; billi seba' pajiżi tal-UE biss jirrikonox Xu d-“dritt li tkun minsi” għal dawk li qabel kienu pazjenti bil-kanċer li, għalhekk, ikomplu jesperjenzaw diffikultajiet biex jaċċessaw servizzi finanzjarji, bħal assigurazzjoni jew ipoteki, snin wara li jkunu kkompletaw b'suċċess it-trattament;
- G. billi l-NCDs jirrappreżentaw l-akbar sehem min-nefqa fuq il-kura tas-saħħha tal-Istati Membri, li jirriżulta fi spiża stmata ta' EUR 115-il biljun, jew 0,8 % tal-PDG fis-sena;
- H. billi dawn l-ispejjeż jistgħu jitnaqqsu bl-implementazzjoni ta' miżuri ambizzjuži ta' prevenzjoni, skemi ta' deteżżjoni bikrija u kongunta, u ġestjoni ottimali tal-mard; billi fl-2018, mhux aktar minn 2,8 % tan-nefqa totali fuq il-kura tas-saħħha fl-UE ntefaq fuq il-prevenzjoni; billi l-ispejjeż tat-trattament tal-NCDs jibqghu għoljin¹⁹;
- I. billi l-investiment fil-promozzjoni tas-saħħha u l-prevenzjoni u l-ġestjoni tal-NCD għandu jissahħħa aktar;
- J. billi, skont l-Artikolu 168 tat-TFUE, l-UE jista' jkollha rwol kooperattiv u komplementari fir-rigward tal-kura tas-saħħha, filwaqt li s-saħħha fil-qalba tagħha tikkostitwixxi kompetenza nazzjonali;
- K. billi l-inizjattiva tal-Kummissjoni dwar il-mard mhux komunikabbi tenfasizza l-ħtieġa ta' azzjoni aktar koordinata, integrata u trasversali dwar l-NCDs permezz ta' miri ambizzjuži sabiex jiġi pprovdut rispons aktar b'saħħtu għall-piż dejjem akbar tal-mard mhux komunikabbi;
- L. billi l-approċċi “Saħħha fil-Politiki kollha” u “Saħħha Wahda” għandhom jiġu promossi aktar, u l-isforzi għall-ġlieda kontra l-NCDs għandhom jiġu integrati fil-politiki rilevanti kollha tal-UE;
- M. billi l-approvazzjoni tar-Rakkmandazzjonijiet tal-Kunsill tal-2022 dwar l-iskrinjar tal-kanċer fl-Ewropa tħalli stratēġji komprensivi għall-identifikazzjoni aktar bikrija ta' kancers tas-sider, cervikali u kolorettali;
- N. billi d-WHO stabbiliet għan li tnaqqas l-imwiet prematuri minn mard mhux trażmissibbli b'25 % sal-2025, u l-mexxejja dinjija affermaw mill-ġdid l-impenn tagħhom fil-laqgħa tal-Ministri tas-Saħħha tal-G20 biex jintlaħaq l-SDG 3.4 tan-NU dwar tnaqqis ta' mwiet prematuri minn NCDs b'terz sal-2030²⁰;
- O. billi l-piż dejjem akbar tal-NCDs fuq l-individwi, is-soċjetajiet u l-ħtieġi tas-saħħha tal-popolazzjonijiet li qed jixjiehu, li 40 % minnhom jgħixu b'multimorbożità jirrappreżentaw sfidi għas-sistemi tal-kura tas-saħħha tal-Istati Membri, li jirrikjedu l-iżvilupp ta' politiki specifici ta' prevenzjoni, deteżżjoni u trattament tal-NCD;

¹⁸ Il-Koalizzjoni Ewropea tal-Pazjenti bil-Kanċer, “[Right to be Forgotten for Cancer Survivors](#)” (Id-Dritt li Tkun Minsi għas-Superstiti tal-Kanċer).

¹⁹ Il-Kummissjoni Ewropea, “[Healthier together – EU non-communicable diseases initiative](#)” (Healthier Together – Inizjattiva tal-UE dwar il-mard mhux komunikabbi), p. 15, Ĝunju 2022.

²⁰ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha, “[On the road to 2025: The global NCD deadline](#)” (Fit-triq lejn l-2025: L-iskadenza globali tal-NCD).

- P. billi ghadd ta' Stati Membri qed jesperjenzaw nuqqas ta' specjalisti f'xi setturi tal-kura medika, u dan qed iwassal għal dewmien fl-għoti tal-kura tas-saħħha meħtieġa, li jista' jkollu impatti serji fuq l-individwi u s-soċjetà;
- Q. billi l-maġgħoranza tax-xogħol ta' kura informali fl-UE jitwettaq min-nisa, bħal forom oħra ta' kura u xogħol domestiku mhux imħallas²¹; billi s-sehem sproporzjonat tan-nisa ta' xogħol mhux imħallas għandu impatt negattiv fuq il-kapaċită tagħhom li jipparteċipaw fis-suq tax-xogħol;
- R. billi l-biċċa l-kbira tal-NCDs hija affettwata minn diversi fatturi ta' riskju li jistgħu jiġu pprevenuti: užu tat-tabakk, dieta mhux tajba għas-saħħha, nuqqas ta' attivită fíziķa u l-užu dannuż tal-alkoħol; billi l-fatturi ta' riskju tal-imġiba jwasslu għal ċerti fatturi ta' riskju bijoloġiči, l-aktar komuni huma l-piżżejjed u l-obeżitā, il-pressjoni għolja tad-demm, il-livell għoli ta' zokkor fid-demm u l-livell għoli ta' kolesterol²²; billi dawn il-fatturi ta' riskju spiss jikkoinċidu, u dan iwassal għal kumplikazzjonijiet severi u riskju akbar li jinħolqu NCDs oħra u mard komunikabbli (CDs);
- S. billi l-acċess għas-servizzi u l-užu tagħhom, l-esponenti għall-fatturi ta' riskju, il-morbidità u l-mortalità jvarjaw skont il-ġeneru; billi dawn id-differenzi jseħħu wkoll skont il-post ta' residenza, it-tip ta' impjieg u l-età, kif ukoll skont għadd ta' fatturi soċjali, demografici u kulturali oħra; billi l-NCDs huma l-kawża ta' mard kemm għann-nisa kif ukoll għall-irġiel, iżda billi l-probabbiltà ta' mewt prematura minn NCDs hija kważi d-doppju għall-irġiel²³;
- T. billi mhux l-NCDs kollha jista' jiġi evitat peress li xi fatturi mhumiex modifikabbli bħall-età, l-istorja tal-familja, il-ġenetika, il-ġeneru u l-awtoimmunità u/jew mhumiex magħrufa, bħal xi disturbi newroloġiči;
- U. billi l-iżvilupp ta' NCDs u l-eżiti tas-saħħha li jirriżultaw minnhom huma marbuta ma' fatturi determinanti soċjali u ekonomiċi tas-saħħha, li jirriflettu l-inugwaljanzi fis-saħħha fi ħdan u madwar il-pajjiżi tal-UE;
- V. billi d-dieti mhux tajbin għas-saħħha spiss huma kkaratterizzati bħala għoljin fiz-zokkor, fil-melħ, fix-xahmijiet saturati u trans, u fl-ikel b'kontenut baxx ta' fibra, u huma fattur ta' riskju għall-mard u l-mortalità;
- W. billi bidla lejn dieta aktar ibbilanċjata u rikka fil-pjanti tkun ta' beneficiju kemm għas-saħħha kif ukoll għall-ambjent;
- X. billi l-užu tat-tabakk huwa l-fattur ta' riskju ewljeni li jista' jiġi evitat għall-NCDs;
- Y. billi t-tipjip huwa assoċjat ma' żieda ta' 250 % fir-riskju li jiddaħħal l-isptar b'marda

²¹ OECD iLibrary, “[Supporting informal carers of older people](#)” (Appoġġ għall-persuni li jindukraw b'mod informali lill-anzjani), 2022.

²² L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha, “[Monitoring noncommunicable disease commitments in Europe 2021](#)” ([Monitoraġġ ta' impenji ta' mard mhux komunikabbli fl-Ewropa 2021](#)), p. 13, 8 ta' Diċembru 2021.

²³ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha, “Gender and noncommunicable diseases in Europe: analysis of STEPS data” (Il-ġeneru u l-mard mhux komunikabbli fl-Ewropa: analizi tad-data STEPS), p. 6, 8 ta' Diċembru 2020.

mentali²⁴;

- Z. billi, skont studju tad-WHO, l-aktar livell sikur ta' konsum tal-alkoħol f'dak li għandu x'jaqsam mar-riskju li jiġi žviluppat il-kanċer huwa li ma tixrobx; billi l-užu dannuż tal-alkoħol kien marbut ma' ghadd kbir ta' mard u disturbi, inkluži s-CVDs, il-kanċers, id-dijabete, u d-disturbi tas-sahha mentali; billi r-riskju jiżdied aktar ma l-alkoħol jiġi kkunsmat;
- AA. billi l-irqad hażin, in-nuqqas ta' rqad u rqad ta' inqas minn sitt sighħat jew aktar minn disa' sighħat kuljum, huma assoċjati ma' funzjonijiet konjittivi aktar baxxi u saħħa tal-mohħ ifqar²⁵;
- AB. billi l-infjammazzjoni kronika għandha rwol fil-kontribut għall-iżvilupp u l-progressjoni ta' NCDs, inkluži CVDs, RMDs, dijabete u kanċer, fost kundizzjonijiet oħra;
- AC. billi t-tikkettar tal-ikel jista' jappoġġja lill-konsumaturi biex jagħmlu għażiż liet tal-ikel aktar tajbin għas-saħħha u, b'hekk jipprev jenu l-konsum mhux tajjeb għas-saħħha ta' ikel b'livell għoli ta' melħ, xaħam u zokkor;
- AD. billi l-karje tas-snien huwa l-aktar NCD komuni madwar id-dinja²⁶;
- AE. billi l-NCDs huma affettwati minn diversi fatturi ta' riskju ambjentali bħat-tniġġis tal-arja ta' ġewwa u ta' barra u l-esponent kimiku kif ukoll it-tniġġis tal-ikel, tal-ilma u tal-ħamrija; billi ambjent ta' kwalità tajba, ħafna spazji ekoloġiči fil-bliet u hin barra jistgħu jtejbu l-benesseri fiziku u mentali;
- AF. billi, skont l-istimi tad-WHO dwar il-piż ambjentali tal-mard, kull sena, 13 % tal-imwiet (630 000) fir-Regjun Ewropew tad-WHO huma attribwibbli għal fatturi ta' stress ambjentali²⁷; billi rapport tal-EEA kkonkluda li 90 % tal-imwiet attribwibbli għall-ambjent jirrizultaw minn NCDs; billi, skont ir-Rapport tal-EEA Nru 21/2019, il-kanċer huwa l-ewwel NCD attribwibbli għall-ambjent, b'aktar minn 250 000 mewta mill-kanċer tkun attribwita lill-ambjent fl-2016 fi 32 pajjiż Ewropew b'introju għoli. billi, fl-2020, it-tniġġis tal-arja wassal għal ghadd sinifikanti ta' mwiet prematuri fl-UE; billi madwar 30 000 mewta prematura fis-sena u ghadd sinifikanti ta' NCDs, bħall-ażma, il-problemi kardjovaskulari u l-kanċer tal-pulmun, huma attribwiti għat-tniġġis tal-arja²⁸;
- AG. billi l-Istitut Nazzjonali Netherlandiż għas-Saħħha Pubblika u l-Ambjent ikkompila harsa ġenerali tal-limiti nazzjonali ta' esponent okkupazzjonal, b'madwar 1 400 sustanza inkluži f'din il-lista, li għalihom ġew stabbiliti limiti nazzjonali legali ta' esponent

²⁴ L-Università ta' Aarhus, “[Do smoking significantly increases the risk of mental illness?](#)” (It-tipjip iżid b'mod sinifikanti r-riskju ta' mard mentali?).

²⁵ Namsrai, T., Ambikairajah, A. & Cherbuin, N., ‘[Poorer sleep impairs brain health at midlife](#)’, Sci Rep 13, 18741 ta' Frar 2023.

²⁶ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha, “[Sugars and dental caries](#)” (Iz-zokkor u l-karje tas-snien), 9 ta' Novembru 2017.

²⁷ L-EEA, “Healthy environment, healthy lives: how the environment influences health and well-being in Europe” (Ambjent tajjeb għas-saħħha, ħajjet f'saħħithom: kif l-ambjent jinfluwenza s-saħħha u l-benesseri fl-Ewropa) 2019 (Id-data hija mill-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha 2012).

²⁸ Soares J, González Ortiz A, Gsell A, et al., “Health risk assessment of air pollution and the impact of the new WHO guidelines”, Rapport Eionet – ETC HE 2022/10, European Topic Centre on Human Health and the Environment, 2022.

okkupazzjonali bbażati fuq is-saħħa (OELs) fi Stat Membru tal-UE wieħed jew aktar u li għalihom ma ġie stabbilit l-ebda OEL armonizzat jew ma huwa ppjanat li jiġi stabbilit fil-livell tal-UE (OELs tal-UE)²⁹;

- AH. billi l-NCDs huma affettwati minn esponiment kimiku miffrux minn sustanzi li jifixku s-sistema endokrinali, li huma preżenti fl-ambjent u fil-prodotti ghall-konsumatur;
- AI. billi t-tniġġis akustiku għadu jagħmel hsara lis-saħħa, u ffit li xejn sar progress lejn it-naqqis tat-tniġġis akustiku fl-UE³⁰; billi t-tniġġis akustiku huwa aktar minn sempliciement fastidju, jista' jikkawża effetti serji fuq is-saħħa, bħall-mard tal-qalb iskemiku, l-obeżità u d-dijabete, fost kundizzjonijiet oħrajn;
- AJ. billi l-promozzjoni tas-saħħa, il-politiki għat-tnaqqis tad-danni u l-prevenzjoni primarja u sekondarja tal-mard imtejba bbażati fuq l-evidenza jistgħu jnaqqsu l-prevalenza tal-NCDs b'sa 70 %;
- AK. billi hemm rabta stabilita sew xjentifikament bejn CDs u NCDs, u specjalment tipi ta' kanċer, ikkawżati minn infel-żonijiet virali jew batteriċi;
- AL. billi l-pandemija tal-COVID-19 xeħtet dawl fuq il-fenomenu serju ta' komorbidità u komortalità meta CDs jilħqu pazjenti b'mard mhux trażmissibbli; billi l-interkonnessjonijiet bejn CDs u NCDs ffit ġew studjati f'dawn l-aħħar deċennji, principally minħabba finanzjament insuffiċjenti għar-riċerka u nuqqas ta' data epidemjoloġika, statistika u data xjentifika oħra sistematizzata;
- AM. billi l-persuni li jgħixu b'NCD waħda jew aktar kienu wieħed mill-aktar gruppī tal-popolazzjoni affettwati b'mod sever matul il-pandemija tal-COVID-19³¹ u l-aċċess għall-kura u l-iskrinjar u d-dijanjozi essenzjali tal-kumplikazzjonijiet ġew imfixkla serjament matul il-pandemija tal-COVID-19, li potenzjalment wasslu għal kumplikazzjonijiet severi fit-tul;
- AN. billi tali interkonnessjonijiet bejn CDs u NCDs jistgħu jeżistu f'ħafna każijiet oħra u għad irid nitħallmu ħafna dwar l-effett tas-CDs fuq l-NCDs, inkluži kundizzjonijiet postviral severi bħall-kundizzjonijiet ta' wara l-COVID-19; billi studji ġoddha tal-interkonnessjoni ta' CDs u NCDs se jtejbu ħafna kemm il-prevenzjoni kif ukoll id-dijanjozi tal-NCDs;
- AO. billi r-rezistenza għall-antimikrobiċi (AMR) tfixkel b'mod sinifikanti l-proċeduri medici bħall-kirurgija, l-impjanti dentali, it-trattamenti tal-kanċer u t-trapjanti tal-organi; billi l-AMR tikkomplika wkoll il-ġestjoni ta' NCDs prevalent, inkluži CVDs, id-dimenzji, u

²⁹ L-Istitut Nazzjonali Nederlandiż għas-Saħħa Pubblika u l-Ambjent, “[Overview of national occupational exposure limit for substances without a European occupational exposure limit](#)” (*Harsa generali tal-limiti nazzjonali tal-esponiment okkupazzjonali għal sustanzi mingħajr limitu Ewropew ta' esponiment okkupazzjonali*), 2022.

³⁰ L-EEA, “[Are you noticing the harmful noise around you?](#)” (Qed tinnota l-istorju danuż madwarek?), 21 ta' Ĝunju 2023.

³¹ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħa, “[Invisible numbers: the true extent of noncommunicable diseases and what to do about them](#)” (*Cifri inviżibbli: is-sitwazzjoni reali tal-NCDs u x'għandu jsir dwarhom*), 15 ta' Settembru 2022.

t-tumuri³²; jenfasizza li l-AMR għandha riperkussjonijiet fuq l-inċidenza tal-mard, ir-rati ta' mortalità, is-soġġorni fl-isptar, u l-ispejjeż tal-kura tas-saħħha³³;

- AP. billi l-implementazzjoni ta' prattiki bbażati fuq l-evidenza, l-innovazzjoni fir-rigward tat-teknoloġiji, il-mediciċi u l-prattiki tal-kura tas-saħħha, u l-politiki għat-tnejha tħalli huma kruċjali biex jiġu żgurati l-prevenzjoni, l-eliminazzjoni jew it-tnejha tħalli fakturi ta' riskju, id-detezzjoni bikrija, il-ġestjoni mtejba tal-mard, l-integrazzjoni tal-kura u trattamenti godda, aċċessibbli u ahjar għall-NCDs³⁴;
- AQ. billi, bis-saħħha tar-riċerka, l-għarfien dwar il-bijologija ta' ħafna tipi ta' NCDs, bħal mard newrodegħenerattiv, kiber b'mod esponenzjali iżda għad irid jiġi tradott f'interventi terapewtiċi deċiżivi, u għadu limitat għal interventi purament sintomatici;
- AR. billi l-Istati Membri għandhom jipprovdu incēntivi adegwati u baġits sostenibbli sabiex jipprevvjenu, jittrattaw u jnaqqsu l-piż tal-NCDs kif ukoll itaffu u jnaqqsu r-riskji li jistgħu jiġi evitati;
- AS. billi aderenza terapewtika subottimali u inerċja terapewtika jistgħu jwasslu għal eżiti tas-saħħha agħar, kumplikazzjonijiet irriversibbli, żieda fil-mortalità u spejjeż ikbar;
1. Jenfasizza li l-NCDs jammontaw għal 90 % tal-imwiet kollha fl-UE³⁵, li ħafna minnhom huma kkaratterizzati minn grad għoli ta' prevenzjoni; iqis, għalhekk, l-NCDs bħala waħda mill-aktar sfidi kruċjali għas-saħħha pubblika fl-UE, li jfisser li l-NCDs jirrapprezentaw l-akbar sehem tan-nefqiet tal-kura tas-saħħha tal-pajjiżi; jenfasizza li l-NCDs jirrapprezentaw piż kbir fuq il-kwalità tal-ħajja taċ-ċittadini li jgħixu b'NCDs, kif ukoll tal-familji tagħhom u tal-persuni li jindukraw; jistieden lill-Istati Membri jkomplu jinvestu fl-innovazzjoni fil-kura tal-NCD, sabiex inaqqsu l-morbozità ġenerali u l-mortalità u jtejbu l-kwalità tal-ħajja tal-pazjenti; ifakk il-htieġa li jiġi kkunsidrat ukoll, flimkien mal-isfidi tas-saħħha, l-impatt soċċoekonomiku tal-NCDs, li jaftettwaw il-forza tax-xogħol u l-produttività ġenerali;
 2. Jishaq li huwa importanti li tiġi pprevenuta u titnaqqas il-prevalenza ta' NCDs permezz ta' dijanjozi bikrija u skrinjar, inkluż permezz tal-implementazzjoni ta' kontrolli tas-saħħha integrati, specjalment għal individwi f'riskju, fil-livell tal-kura primarja, permezz ta' aċċess ahjar għall-kura tas-saħħha pubblika, u permezz ta' ġestjoni ahjar tal-mard u trattament; jemmen li l-promozzjoni msahha tas-saħħha, it-tnejha tħalli u l-prevenzjoni tal-mard jistgħu jnaqqsu b'mod sostanzjali l-prevalenza tal-NCDs b'70 %³⁶, flimkien mal-investiment fil-prevenzjoni, it-tnejha tħalli u l-mitigazzjoni tat-tniggis ambjentali, u fir-riċerka, l-istudji kliniči u l-provi, l-innovazzjoni u t-teknoloġiji tas-

³² Luisa Antunes, “[Tackling antimicrobial resistance: From science to pharmaceuticals policy](#)” (Nittrattaw ir-reżista nsejha), Servizz ta’ Riċerka tal-Parlament Ewropew, Marzu 2023.

³³ Christopher J L Murray, et al., “[Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: a systematic analysis](#)” (Il-piż globali tar-reżienza antimikrobika fl-2019: analizi sistematika), The Lancet, Volum 399, Harga Nru 10325, p. 629-655, 2022.

³⁴ Il-Kummissjoni Ewropea, “[Healthier together – EU non-communicable diseases initiative](#)” (Healthier Together – Inizjattiva tal-UE dwar il-mard mhux komunikabbi), p. 15, Ġunju 2022.

³⁵ Il-Kummissjoni Ewropea, “[Il-Mard mhux komunikabbi: harsa ġenerali](#)”.

³⁶ Il-Kummissjoni Ewropea, “[The EU “Healthier Together” Non-Communicable Diseases Initiative](#)” (L-Inizjattiva tal-UE “Healthier Together” dwar il-Mard mhux Komunikabbi), 2022.

sahħha, kif ukoll l-aċċessibbiltà u l-aċċessibbiltà ekonomika tagħhom;

3. Jilqa' l-inizjattiva tal-UE "Healthier Together" dwar il-mard mhux komunikabbi (NCD), il-Pjan tal-Ewropa biex Jingħeleb il-Kanċer, il-programm ta' ħidma l-UE għas-Sahħha, il-komunikazzjoni tal-Kummissjoni bit-titolu "Approċċ komprezziv għas-sahħha mentali" u l-istratxija tal-UE għas-sahħha globali; jistieden lill-Kummissjoni ssaħħħah l-inizjattiva "Healthier Together – NCD tal-UE" billi tintroduċi strategija olistika u integrata tal-UE dwar l-NCDs ikkomplementata minn pjanijet ta' azzjoni għal NCDs spċifici inkluži parametri referenzjarji, indikaturi u mekkaniżmi biex timmonitorja l-progress b'mod trasparenti u aċċessibbli;
4. Iheġġeġ lill-Istati Membri jiżviluppaw, jimplimentaw u jimmonitorjaw pjanijet u strategiji nazzjonali dwar l-NCD, b'mod partikolari ghall-mard l-aktar prevalent b'rati għoljin ta' mortalità u morbidità, bi stadiji importanti u miri komparabbli; jinnota li dawn il-pjanijet u strategiji għandhom jinkludu komponent ta' tnaqqis tar-riskju u skrinjar/azzjoni bikrija biex jiġu mmirati, fost affarijet ohra, id-determinanti soċjoekonomici tas-sahħha, il-promozzjoni ta' ambjenti favorevoli għas-sahħha u l-litterizmu digitali u tas-sahħha, l-edukazzjoni u s-sensibilizzazzjoni, immirati kemm lejn il-popolazzjoni ingenerali kif ukoll lejn gruppi f'riskju b'mod partikolari, u għandhom ikunu mfassla biex jitnaqqsu l-inugwaljanzi u jottimizzaw ir-riżorsi tal-kura tas-sahħha; jilqa' l-pjanijet u l-azzjonijiet nazzjonali li digħà ttieħdu kontra l-NCDs mill-Istati Membri; jitlob lill-Istati Membri jinkludu fil-pjanijet nazzjonali tagħhom mizuri ambizzjużi biex jindirizzaw l-istadji kollha tal-NCDs, mid-deteżżjoni bikrija sal-ġestjoni tal-mard, u biex ifasslu dawn il-pjanijet nazzjonali għal NCDs spċifici; jishaq li l-pjanijet nazzjonali għall-NCDs għandhom mhux biss ireggħgħu lura l-ghadd ta' persuni li jghixu bl-NCDs, iżda jtejbu wkoll il-kwalità tal-ħajja u l-benesseri tal-persuni affettwati mill-NCDs; jistieden lill-Kummissjoni tiffacilita l-kondiżjoni tal-għarfien u ż-żieda tal-prattiki tajba introdotti mill-pjanijet nazzjonali eżistenti fi Stati Membri ohra;
5. Jirrikonoxxi li d-determinanti soċjali, ekonomici u ambjentali tas-sahħha, u l-inugwaljanzi fis-sahħha jżidu r-riskju tal-NCDs; jissottolinja l-ħtieġa li jindirizza dawn il-fatturi f'politiki u azzjonijiet, peress li dawn jaftettaw ukoll l-ghażliet individuali li jħallu impatt fuq ir-riskju ta' hafna NCDs; jenfasizza l-importanza ta' l-implementazzjoni aktar robusta tal-principju tas-“Sahħha fil-Politiki Kollha”, bi djalogu mal-komunità tas-sahħha pubblika, u b'kunsiderazzjoni bir-reqqa tal-impatti tas-sahħha tal-politiki settorjali;

Prevenzjoni tal-NCDs

6. Jirrikonoxxi li użu tat-tabakk, inattività fizika, użu dannuż tal-alkohol, dieti mhux tajbin għas-sahħha u fatturi ambjentali bħaq-tnejha, tal-ikel, tal-ilma, akustiku u tal-hamrija, ir-rad jazzjoni UV, l-esponent kimiku u d-determinanti soċjoekonomici tas-sahħha jżidu b'mod sostanzjali r-riskju tal-NCDs³⁷;
7. Jenfasizza li l-prevenzjoni hija fundamentali biex jiġu miġġielda l-NCDs; jemmen bis-sħiħ li azzjonijiet preventivi komprezzivi kontra l-NCDs, permezz ta' mizuri li jsostnu l-eliminazzjoni jew it-taqqis tad-danni ikkawżati mill-fatturi ta' riskju, huma importanti u għandhom jiġu implementati fi ħdan il-politiki tal-UE rilevanti kollha; jistieden lill-

³⁷ L-Organizzazzjoni pan-Amerikana tas-Sahħha, "[Noncommunicable Diseases](#)" (Mard Mhux Komunikabbi).

Kummissjoni u lill-Istati Membri jintroduċu kampanji ta' sensibilizzazzjoni pubblika dwar il-prevenzjoni tal-NCDs; jemmen bis-ṣhiħ li l-azzjonijiet preventivi għandhom ikunu bbażati fuq l-evidenza; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jsaħħu r-riċerka xjentifika dwar il-kawżi tal-NCDs u l-effiċjenza u l-implimentazzjoni ta' miżuri preventivi;

8. Jenfasizza li l-acċess għas-sistemi tas-saħħa pubblika u tal-protezzjoni soċjali huwa kruċjali fil-prevenzjoni tal-NCDs; jiddeplora l-ingħustizzji u l-inugwaljanzi sinifikanti fis-settur tas-saħħa madwar l-UE fil-prevenzjoni tal-NCDs; jinsisti fuq il-ħtiega li jiġu identifikati u tingħata attenzjoni lill-popolazzjonijiet vulnerabbi, emarginati, esklużi soċjalment u l-persuni li jgħixu f'żoni rurali u r-reğjuni ultraperiferici 'l bogħod miċ-ċentri medici, sabiex jiġi żgurat l-acċess għall-kura tas-saħħa u l-programmi ta' prevenzjoni;
 9. Jirrikonoxxi l-kawži kumplessi u multifattorjali tal-NCDs u l-fatt li l-NCDs mhux dejjem jistgħu jiġu evitati, u li anke fost l-NCDs li jistgħu jiġu evitati, hemm każżejjiet li ma jistgħux jiġu spiegati minn fatturi ta' riskju li jistgħu jiġu evitati u li bosta NCDs juru grad għoli ta' riskju ereditarju;
 10. Jenfasizza li r-riskji ambjentali li jżidu r-riskju tal-NCDs u jisħaq fuq l-importanza li l-NCDs jitqiesu minn pozizzjoni li tirrikonoxxi li s-saħħa tal-bniedem, tal-annimali u ambjentali huma intrinsikament marbuta u li, għalhekk, l-azzjonijiet għall-ġlied kontra l-NCDs għandu jkollhom għeruq fl-approċċ “Saħħa Wahda”; jenfasizza ż-żieda fil-vulnerabbiltà tal-persuni li jgħixu bl-NCDs għal avvenimenti estremi tat-temp u impatti oħra tat-tibdil fil-klima u għalhekk jappella għal mizuri mmirati fil-politiki ta' mitigazzjoni u adattament għat-tibdil fil-klima³⁸;
 11. Jenfasizza li l-AMR tfixkel b'mod sinifikanti t-trattamenti u l-proċeduri medici u li tikkumplika wkoll il-ġestjoni tal-NCDs prevalent; jissottolinja li l-approċċ “Saħħa Wahda” għandu jiggwida t-tnaqqis u l-użu tal-ottimizzazzjoni tal-antimikrobiċi għall-prevenzjoni u l-ġlieda kontra l-AMR; jappella għal implementazzjoni tal-pjanijiet ta' azzjoni attwali u mekkaniżmi globali specifiċi għas-sorveljanza, ir-riċerka u l-innovazzjoni tal-AMR u l-acċelerazzjoni tal-politika tal-użu tajjeb tal-antimikrobiċi; jenfasizza l-ħtiega li jiġi appoggjat l-iżvilupp ta' aġenti antimikrobiċi godda, u jiġi żgurat li jkunu disponibbi u affordabbi;
 12. Jirrikonoxxi li l-użu tat-tabakk kien responsabbi għal 1,6 miljun mewta fl-Ewropa fl-2019 u huwa fattur ta' riskju għoli fl-iżvilupp ta' NCDs bħall-kanċer, is-CVDs u l-mard respiratorju kroniku; jirrikonoxxi li l-adulti u t-tfal esposti għad-duħħan mit-tippi passiv jiġibdu man-nifs ħafna mill-istess karċinoġeni bħalma jagħmlu dawk li jpejpu; ifakk li d-duħħan mit-tippi passiv jista' jzid ir-riskju ġenerali għall-kanċers kollha b'sa 16 % f'dawk li qatt ma jpejpu³⁹; jenfasizza li 60 % tat-tfal huma esposti għad-duħħan mit-tippi passiv fid-dar u li dan jista' jwassal għal sindromu tal-mewt għal għarrieda tat-trabi, infel-żejja, infel-żejja, u ażma aktar severa; jistieden lill-UE u lill-Istati Membri jiżgħi raw protezzjoni akbar ta' dawk li ma jpejpx minn duħħan mit-tippi passiv u jiżviluppaw kampanji

³⁸ The Lancet Oncology, “[Climate change and non-communicable diseases](#)” (Tibdil fil-klima u mard mhux komunikabli), Jannar 2016.

Komunikasi, Jan

sabiex jinħoloq ambjent ħieles mit-tipjip u titqajjem l-ewwel ġenerazzjoni tal-UE hielsa mit-tabakk sal-2040;

13. Jappoġġja l-Pjan tal-Ewropa biex Jingħeleb il-Kanċer, li għandu l-għan li jikseb ġenerazzjoni hielsa mit-tabakk u jipprevjeni l-užu tat-tabakk billi jnaqqas il-konsum tat-tabakk għal 5 % tal-popolazzjoni sal-2040; jappoġġja l-proposta tal-Kummissjoni biex tirrieżamina d-Direttiva dwar il-Prodotti tat-Tabakk⁴⁰ u d-Direttiva dwar it-Tassazzjoni fuq it-Tabakk⁴¹ u l-proposta biex tiġi aġġornata r-rakkmandazzjoni tal-Kunsill tat-30 ta' Novembru 2009 dwar ambjenti hielsa mit-tipjip⁴²; jitlob l-implementazzjoni shiħa tal-Konvenzjoni ta' Qafas tad-WHO dwar il-Kontroll tat-Tabakk (FCTC) u l-Protokoll tad-WHO biex jiġi Eliminat il-Kummerċ Illeċitu tal-Prodotti tat-Tabakk (il-Protokoll); jitlob li l-metodi ta' kejl użati attwalment, tal-qatran, tan-nikotina u tal-monossidu tal-karbonju fit-tabakk u fil-prodotti relatati jkunu evalwati u rieżaminati, abbażi ta' riċerka xjentifika indipendent u reċenti; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri:
 - a. jippromwovu l-waqfien mit-tipjip u jimplimentaw miżuri biex jgħinu lill-utenti tat-tabakk jieqfu mit-tipjip, f'konformità mal-FCTC tad-WHO;
 - b. isegwu r-riċerka u l-evalwazzjonijiet xjentifici mill-awtoritajiet tas-saħħha pubblika dwar ir-riskji għas-saħħha relatati mas-sigaretti elettronici, mal-prodotti tat-tabakk imsaħħna u mal-prodotti tat-tabakk ġoddha, inkluża l-valutazzjoni tar-riskji tal-užu ta' dawn il-prodotti meta mqabbla mal-konsum ta' prodotti oħra tat-tabakk, b'mod partikolari meta jitqies it-theddid għal dawk li ma jpejpx, it-tfal u ż-żgħażagħ⁴³;
 - c. jintroduċu żieda u konvergenza 'l fuq fid-dazji tas-sisa minimi għall-prodotti tat-tabakk; jenfasizza li dan jista' jtejjeb il-prevenzjoni billi jnaqqas il-bidu u l-užu tat-tabakk, b'mod partikolari fost dawk li attwalment ipejpu, u jipprevjeni liż-żgħażagħ milli jibdew ipejpu;
 - d. jintroduċu rekwiżit għall-imballaġġ sempliċi standardizzat u l-obbligu li jiġu inkluži twissijiet tas-saħħha fuq 80 % tal-parti ta' quddiem u ta' wara tal-imballaġġ tal-prodotti tat-tabakk u tat-tipjip, inkluži twissijiet permezz ta' stampi;
 - e. jiżguraw l-infurzar strett tal-projbizzjoni fuq toghmiet karakterizzati fil-prodotti kollha tat-tabakk biex titnaqqas l-attraenza ta' dawn il-prodotti għal dawk li jpejpu, dawk li ma jpejpx u għaż-żgħażagħ;
 - f. ikomplu jsaħħu l-protezzjoni tal-konsumaturi, speċjalment tat-tfal, mir-reklamar ta' prodotti tat-tabakk u apparat għat-tipjip;
 - g. jippubblikaw rapporti annwali dwar il-progress lejn il-ksib ta' ġenerazzjoni hielsa

⁴⁰ Id-Direttiva 2014/40/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-3 ta' April 2014 dwar l-approssimazzjoni tal-ligjet, ir-regolamenti u d-dispozizzjonijiet amministrattivi tal-Istati Membri rigward il-manifattura, il-preżentazzjoni u l-bejħ tat-tabakk u prodotti relatati, GU L 127, 29.4.2014, p. 1.

⁴¹ Id-Direttiva tal-Kunsill 2011/64/UE tal-21 ta' Ġunju 2011 dwar l-istruttura u r-rati tad-dazju tas-sisa fuq it-tabakk manifatturat, GU L 176, 5.7.2011, p. 24.

⁴² GU C 296, 5.12.2009, p. 4.

⁴³ Ĉentri għall-Kontroll u l-Prevenzjoni tal-Mard, “[Quick Facts on the Risks of E-cigarettes for Kids, Teens, and Young Adults](#)” (Fatti dwar ir-Riskji tas-Sigaretti Elettronici għat-Tfal, l-Adoloxxenti u ż-Żagħażagħ).

mit-tabakk sal-2040;

14. Jitlob li l-Istati Membri jimplimentaw bis-sħiħ l-obbligi skont id-Direttiva (UE) 2019/904⁴⁴ (id-Direttiva dwar il-Plastik li Jintuża Darba Biss), fir-rigward tal-filtri fil-prodotti tat-tabakk li fihom il-plastik, biex jiġi indirizzat it-thassib ambjentali u tas-sahha relatat ma' dawn il-filtri;
15. Iheġġeg lill-Kummissjoni timplimenta r-regoli specifici ta' kondotta tal-ufficjali u tal-agenta l-oħra kollha tagħha huma u jinterażixxu mal-industrija tat-tabakk, bi qbil mad-deċiżjoni tal-Ombudsman Ewropew fil-każ 852/2014/LP;
16. Jappoġġja l-proposta tal-Kummissjoni li taġġorna r-rakkmandazzjoni tal-Kunsill tat-30 ta' Novembru 2009 dwar ambjenti ħielsa mid-dħaħen tat-tipjip⁴⁵ biex tespandi l-kopertura tagħha għal prodotti emergenti, bħas-sigaretti elettronici u prodotti tat-tabakk imsaħħna, u tespandi l-ambjenti ħielsa mid-dħaħen tat-tipjip biex tinkludi l-ispazji fuq barra;
17. Iqis li s-sigaretti elettronici jistgħu jippermettu lil xi persuni li jpejpu biex progressivament jieqfu jpejpu; iqis, fl-istess waqt, li s-sigaretti elettronici m'għandhomx ikunu attraenti għall-minorenni u għal dawk li ma jpejpx;
18. Jenfasizza li mewta minn kull ghaxra fir-Reġjun Ewropew tad-WHO tirriżulta mill-użu tal-alkohol, jew madwar miljun mewta kull sena⁴⁶; jirrikonoxxi li l-użu dannuż tal-alkohol huwa fattur ta' riskju għal diversi NCDs u jissottolinja li aktar ma jkun baxx l-ammont ta' alkoħol ikkonsmat, aktar ikun baxx ir-riskju li jiġu żviluppati l-NCDs⁴⁷; ifakk li l-etanol u l-acetaldeid mill-metabolizmu tal-etanol fix-xorb alkoholiku huma kklassifikati bhala karċinogeniči għall-bnedmin mill-Aġenzija Internazzjonali għar-Ričerka dwar il-Kanċer; ifakk li fl-istudju msemmi mid-WHO⁴⁸, li jirrikonoxxi li l-aktar livell sikur ta' konsum tal-alkohol f'dak li għandu x'jaqsam mal-prevenzjoni, notevolment tal-kanċer, huwa li ma tixrobx
19. Jirrikonoxxi l-isforzi tal-Kummissjoni li tappoġġja lill-Istati Membri biex inaqqis l-piż tal-NCDs bit-tnedija ta' "Healthier together – Inizjattiva tal-UE dwar il-mard mhux komunikabbli (NCD)", f'Dicembru 2021; jitlob għal azzjoni kkoordinata aktar ambizzjuža fil-livell tal-UE mhux biss biex tregħga' l-ghadd ta' persuni dejjem jikber li jghixu bl-NCDs, iżda wkoll biex ittejjeb il-kwalità tal-hajja u l-benesseri tal-persuni affettwati mill-NCDs;
20. Jilqa' l-mira tal-Kummissjoni li tikseb tnaqqis ta' mill-inqas 10 % fl-użu dannuż tal-

⁴⁴ Id-Direttiva (UE) 2019/904 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-5 ta' Ĝunju 2019 dwar it-tnaqqis tal-impatt ta' ċerti prodotti tal-plastik fuq l-ambjent, GU L 155, 12.6.2019, p. 1.

⁴⁵ GU C 296, 5.12.2009, p. 4.

⁴⁶ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha, "[European framework for action on alcohol \(Qafas Ewropew għall-azzjoni dwar l-alkohol\), 2022 - 2025](#)".

⁴⁷ Il-Piż Globali tal-Mard 2016 Kollaboraturi tal-Alkohol, "[Alcohol use and burden for 195 countries and territories, 1990 - 2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016 \(L-użu tal-alkohol u l-piż fuq 195 pajiż u territorji, 1990 - 2016: analizi sistematika tal-Piż Globali tal-Mard 2016\)](#)".

⁴⁸ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha, "[No level of alcohol consumption is safe for our health](#)" (L-ebda livell ta' konsum tal-alkohol huwa sikur għal saħħitna), 4 ta' Jannar 2023.

konsum tal-alkoħol sal-2025; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri:

- a. jipprotegħu l-minorenni minn komunikazzjonijiet kummerċjali dwar il-konsum tal-alkoħol, kif ukoll mit-tqegħid ta' prodotti u l-isponsorizzazzjoni ta' marki tal-alkoħol, inkluż fl-ambjent digħiġi, billi r-reklamar ma jridx ikun immirat spēcifikament lejn il-minorenni u jinkoräggixxi l-konsum tal-alkoħol; jipprojbixxu r-reklamar u l-isponsorizzazzjoni tal-alkoħol f'avvenimenti sportivi meta dawk l-avvenimenti jattendu għalihom prinċipalment minorenni;
 - b. iżidu l-protezzjoni tal-minorenni mill-effetti negattivi tal-użu tal-alkoħol, inkluż l-adozzjoni ta' mizuri edukattivi bil-ghan li jnaqqsu l-attraenza tal-użu tal-alkoħol f'dawn il-gruppi ta' età;
 - c. jippromwovu mizuri bbażati fuq l-evidenza, proporzjonati mmirati lejn it-tnejja, u l-prevenzjoni tal-ħsara relatata mal-alkoħol fi ħdan l-istratgeġja riveduta tal-UE dwar l-alkoħol;
 - d. jappoġġjaw l-għoti ta' informazzjoni aħjar lill-konsumaturi billi jtejbu t-tikkettar tax-xorb alkoħoliku, b'mod partikolari billi jinkludu informazzjoni moderata u responsabbi dwar ix-xorb u jintroduċu l-indikazzjoni obbligatorja tal-lista ta' ingredjenti u informazzjoni dwar in-nutrizzjoni, b'segwitu għall-Pjan tal-Ewropa biex Jingħeleg il-Kancer, specjalment fir-rigward tar-rakkomandazzjoniċi dwar ix-xorb alkoħoliku;
21. Jinnota li dieta mhux tajba għas-saħħha, spiss ikkaratterizzata bħala għolja fiz-zokkor u l-melħ, fix-xaħmijiet saturati u trans u fl-ikel b'kontenut baxx ta' fibra, hija wieħed mill-fatturi ta' riskju ewlenin għall-NCDs, inkluži l-obeżitā, is-CVDs, il-mard orali, il-kanċer, id-dijabete, il-mard tal-kliewi u l-fwied, il-frixa u mard gastrointestinali ieħor⁴⁹; jenfasizza r-rwol ta' dieta tajba għas-saħħha fil-prevenzjoni u l-limitazzjoni tal-inċidenza u r-rikorrenza tal-NCDs, u jisħaq li r-riskji individwali jistgħu jitnaqqsu b'dieta bbażata fuq proporzjonijiet xierqa ta' karboidrati, fibri, proteini, vitaminu u minerali, inkluż aktar hxejjex, frott frisk, ikel u legumi li huma wholegrain; jirrikonoxxi li l-obeżitā hija meqjusa bħala fattur ta' riskju għal diversi NCDs u hi nnifisha hija rikonoxxuta bħala NCD; jenfasizza r-rwol essenzjali ta' ambjent tal-ikel tajeb għas-saħħha fil-prevenzjoni tal-NCDs; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri:
- a. iħeġġu u jgħinu lill-konsumaturi jagħmlu għażiela infurmati u tajbin għas-saħħha dwar il-prodotti tal-ikel, filwaqt li jinkoräggħuhom isegwu dieti tajbin għas-saħħha, varjati u bilancjati; jippromwovu bidliet fl-imġiba permezz ta' kampanji ta' komunikazzjoni u tal-media tal-massa għal dieti tajbin għas-saħħha; iħeġġu politiki dwar l-akkwist pubbliku tal-ikel u s-servizzi għal dieti tajbin għas-saħħha, sostenibbi u aktar ibbażati fuq il-pjanti; jinkoräggixxi lill-Istati Membri jikkunsidraw l-użu ta' tikkettar tal-ikel sabiex jinfurmaw lill-konsumaturi dwar il-prodotti tal-ikel;
 - b. jimplimentaw strategija komprensiva għall-ġlieda kontra d-disturbi alimentari, permezz tal-allokazzjoni tar-riżorsi, il-ġbir tad-data, il-kampanji ta' prevenzjoni

⁴⁹ L-Uffiċċju Regionali tal-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha għal-Lvant tal-Mediterran, “[Non-communicable diseases” \(Mard mhux komunikabbi\)](#).

- kif ukoll is-sistemi ta' appoġġ u l-koordinazzjoni ma' korpi eżistenti fl-Istati Membri individwali;
- c. jipproponu pjan ta' azzjoni tal-UE li huwa ġdid, komprensiv u integrat għall-obeżitā b'parametri referenzjarji, indikaturi u mekkaniżmi li jimmonitorja u jiggarrantixxi riżultati; jistieden lill-Istati Membri jiġieldu b'mod attiv kontra l-obeżitā billi jagħmlu disponibbli għażliet dijetetiċi tajbin għas-saħha u l-prattika tal-isport, mhux biss billi jedukaw u jheġġu liċ-ċittadini jagħmlu l-aħjar għażliet, iżda anke billi jinkludu programmi integrali fil-kura tas-saħha primarja li jgħinu lill-pazjenti li jbatu mill-obeżitā jitilfu l-piż b'mod tajjeb għas-saħha; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jappoġġjaw ir-riċerka u l-innovazzjoni dwar l-obeżitā, li għandhom l-għan li jiddeskrivu l-influwenza tal-fatturi ġenetiċi, il-mikrobijota tal-bniedem jew l-istat fizjologiku, fost oħrajn, fuq il-piż tal-ġisem, u biex jesploraw l-interventi l-aktar effettivi;
 - d. jadottaw il-linji gwida tad-WHO dwar dieta tajba bħala parti minn impenn kondiviz li jindirizza l-piż tal-NCDs;
 - e. itejbu d-disponibbiltà, l-acċessibbiltà ekonomika u l-acċessibbiltà tal-kura nutrittiva pprovduta mill-ispeċjalisti tad-dieti u n-nutrizzjonisti;
 - f. jippromwovu bidliet fl-imġiba permezz tal-komunikazzjoni u l-kampanji tal-media għal dieti tajbin għas-saħha u jinkoraġġixxu l-akkwist pubbliku tal-ikel u l-politiki tas-servizzi għal dieti tajbin għas-saħha u sostenibbli;
 - g. jilqgħu l-preżenza ta' kontaminanti karċinoġeniċi fl-ikel; iħeġġeg lill-Kummissjoni tressaq b'mod rapidu proposti regolatorji;
22. Jappella biex il-Kummissjoni tagħti widen għat-talbiet varji tal-Parlament fir-riżoluzzjoni tiegħu tas-16 ta' Jannar 2019 għat-titjib tal-proċedura ta' awtorizzazzjoni tal-UE għall-pestiċidi;
23. Jenfasizza r-rwol tal-attività fiziċka fil-prevenzjoni tal-NCD u fil-promozzjoni tas-saħha fil-livell tal-popolazzjoni għall-NCDs ewlenin kollha u jilqa' l-inizjattiva tal-Kummissjoni HealthLifestyle4all⁵⁰; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jippromwovu l-attività fiziċka u l-prattika tal-isports fl-ippjanar urban bħala mezzi aċċessibbli u disponibbli b'mod wiesa' għat-tnaqqis tal-fatturi ta' riskju ta' NCDs u jorganizzaw kampanji ta' sensibilizzazzjoni biex jipprevjenu l-NCDs u jżidu l-enfasi fuq l-attività fiziċka fl-iskejjel; jirrikonoxxi li t-titjib tal-għażliet tal-istil ta' hajja tal-popolazzjoni mhuwiex bieżżejjed biex jiġi indirizzat il-piż tal-NCDs, u filwaqt li l-prevenzjoni primarja għandha rwol kruċjali fit-tnaqqis tal-inċidenza ta' hafna tipi ta' NCDs, il-prevenzjoni sekondarja hija esenzjali għall-ġestjoni ottimali tal-mard kroniku u tikkontribwixxi għat-tnaqqis tar-riskju ta' kumplikazzjonijiet, komorbiditajiet u mewt;
24. Jishaq fuq ir-rwol tal-edukazzjoni dwar is-saħha fil-prevenzjoni tal-NCDs u jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jippromwovu l-edukazzjoni dwar is-saħha u jintrodu l-edukazzjoni dwar is-saħha bħala suġġett obbligatorju għall-istudju fl-

⁵⁰ Il-Kummissjoni Ewropea, “Sport”.

istabbilimenti edukattivi primarji u sekondarji kollha.

25. Jishaq fuq ir-rabta diretta bejn il-fatturi ambjentali u ghadd kbir ta' mard mhux trażmissibbli; ifakkar fl-importanza li n-nies jiġu protetti minn esponiment ghall-perikli ambjentali kemm fil-ħajja tagħhom ta' kuljum kif ukoll fl-ambjent tax-xogħol tagħhom; jissottolinja l-htiega li l-aproċċ “Saħħa Wahda” jiġi integrat sabiex is-saħħa tal-bniedem tīgħi protetta aħjar; iqis li l-Patt Ekologiku Ewropew u l-istrategija “Mill-Għalqa sal-Platt” huma strumentali fil-prevenzjoni ta’ NCDs fl-UE billi jnaqqsu t-tniġġis tal-arja, tal-ikel, tal-ilma u tal-ħamrija u l-esponiment kimiku; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jnaqqsu l-użu tal-peściċidi; iheġġeġ li ssir riċerka dwar l-użu u l-iżvilupp ta’ prodotti bħal medicini u prodotti sostenibbli ghall-protezzjoni tal-pjanti li huma aktar sikuri ghall-ambjent; iheġġeġ l-implimentazzjoni ta’ mekkaniżmi effiċċenti għat-tnejħiha tal-iskart li jevitaw li jniġgsu l-ambjent, f’konformità mal-objettivi tal-istrategija farmaċewtika ghall-Ewropa; jenfasizza li l-prevenzjoni ta’ mard respiratorju kroniku minbarra l-waqfien tal-konsum tat-tabakk, tinkludi wkoll il-prevenzjoni tal-esponiment għal partikuli fini, trab, sustanzi kimiċi perikoluži, gassijiet bħar-radon, materjali ta’ periklu bħall-asbestos u sustanzi niġġiesa oħra fuq barra; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jadottaw pjan tal-UE għall-eliminazzjoni tal-asbestos;
26. Ifakkar fl-ambizzjonijiet tal-Parlament lejn l-istandardi tal-kwalità tal-arja tal-UE kif adottati fl-ewwel qari tiegħu dwar ir-riformulazzjoni tad-Direttiva dwar il-kwalità tal-arja fl-ambjent u arja aktar nadifa għall-Ewropa⁵¹, b'mod partikolari dwar l-allinjament shiħiħ mal-linji gwida tad-WHO dwar il-kwalità tal-arja;
27. Jirrikonoxxi l-impatt li xi trattamenti tal-NCDs jiista’ jkollhom fuq l-ambjent u jenfasizza li l-prevenzjoni bikrija u d-detezzjoni ta’ NCDs jistgħu jnaqqsu b'mod sinifikanti dak l-impatt; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jimplimentaw miżuri biex inaqqsu l-impronta ambjentali tas-settur tal-kura tas-saħħa u jaċċelleraw it-tranżizzjoni lejn kura tas-saħħa sostenibbli mingħajr ma jikkompromettu l-effiċċjenza u l-kwalità tat-trattament għall-pazjent;
28. Jirrimarka li r-radjazzjoni mix-xemx fiha radjazzjoni ultravjola (UV) inviżibbli, li tista’ twassal għall-kancer tal-ġilda; jappoġġja t-tishiħ tal-protezzjoni mill-esponiment għar-radjazzjoni UV fil-livell tal-UE permezz ta’ legiżlazzjoni dwar is-sikurezza okkupazzjonali għall-ħaddiem fuq barra;
29. Jinnota li, fl-2011, l-Aġenzija Internazzjonali għar-Ričerka dwar il-Kancer tad-WHO kklassifikat il-kampi elettromanjetiċi tal-frekwenza tar-radju bħala possibbiment karċinogeniċi għall-bniedem, abbażi ta’ riskju miżjud ta’ glijoma assoċjata mal-użu tal-mobile; jinnota li huma meħtieġ aktar studji biex jiġu stabbiliti dawn ir-riskji assoċjati;
30. Jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jaċċelleraw it-tranżizzjoni lejn setturi tal-enerġija u t-trasport sostenibbli u jiżguraw bidla lejn agrikoltura sostenibbli u sistemi tal-ikel sostenibbli;
31. Jenfasizza l-importanza tal-prevenzjoni tal-NCDs u l-intervent bikri; jirrikonoxxi li

⁵¹ Id-Direttiva 2008/50/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-21 ta’ Mejju 2008 dwar il-kwalità tal-arja fl-ambjent u arja iktar nadifa għall-Ewropa, ĠU L 152, 11.6.2008, p. 1; 2022/0347(COD).

hafna mill-NCDs għandhom l-origini tagħhom f'et-a bikrija⁵² u huwa importanti li jsir investiment fi strategiji u programmi li jippromwovu s-saħħha materna u t-tkabbir u l-iżvilupp b'saħħithom tat-tfal, minn meta jkunu trabi u matul is-snин bikrin;

32. Jisħaq li xi sustanzi perfluworoalkilati u polifluworoalkilati (PFAS) jistgħu jwasslu għal kundizzjonijiet medici bħall-obeżità, id-dijabete⁵³ u l-kancer⁵⁴; jistieden lill-Kummissjoni timplimenta b'urgenza l-proposta ta' restrizzjoni tal-PFAS, ippreżentata lill-Aġenzija Ewropea għas-Sustanzi Kimiċi fit-13 ta' Jannar 2023⁵⁵, skont approċċ ibbażat fuq ir-riskju;
33. Itenni li l-esponent kimiku huwa marbut ma' diversi mard mhux trażmissibbli; jappoġġja, għalhekk, il-miżuri ppjanati fl-istrategija dwar is-sustanzi kimiċi għas-sostenibbiltà u l-pjan ta' azzjoni ta' tniggiż żero biex jitnaqqas l-esponent taċ-ċittadini għal prodotti kimiċi dannużi, bħal sustanzi karċinoġeniċi, tossici għar-riproduzzjoni, mutaġeniċi u li jifixklu s-sistema endokrinali, permezz tal-mogħdijiet ta' esponent differenti kollha; jisħaq fuq il-ħtiega li tīgi żgurata s-saħħha okkupazzjonali għall-ħaddiema kollha fl-UE;
34. Jiddispjaċihs għall-implimentazzjoni bil-mod tal-istrategija dwar is-sustanzi kimiċi għas-sostenibbiltà, u b'mod partikolari, itenni l-appell tiegħi biex ir-Regolament REACH⁵⁶ jiġi rivedut, inkluż f'konformità mal-principju ta' Regolamentazzjoni Aħjar sabiex ikun jista' jidher kimiċi s-sustanzi kollha ta' thassib manifatturati jew importati fl-UE; jistieden lill-Kummissjoni tindirizza s-sustanzi kimiċi li għandhom effett negattiv fuq is-saħħha taċ-ċittadini meta tirrevedi l-leġiżlazzjoni rilevanti dwar il-prodotti għall-konsumatur, bħar-Regolament (KE) Nru 1935/2004 dwar il-materjali li jiġu f'kuntatt mal-ikel⁵⁷ u r-Regolament (KE) Nru 1223/2009 dwar il-prodotti kożmetiči⁵⁸ sabiex jiġi żgurat li l-prodotti għall-konsumatur ma jkunx fihom sustanzi kimiċi li jikkawżaw il-kancer jew jaftettaw is-sistema endokrinali f'konformità mal-istrategija dwar is-sustanzi kimiċi għas-sostenibbiltà; jappoġġja bis-shiħ il-proposta tal-Kummissjoni biex jiġi emendat ir-Regolament (KE) Nru 1272/2008 dwar il-klassifikazzjoni, it-tikkettar u l-imballaġġ tas-sustanzi kimiċi⁵⁹ biex jiġu introdotti klassijiet ta' periklu ġoddha dwar, fost l-oħrajn, is-sustanzi li jifixklu s-sistema endokrinali, inkluži s-sustanzi li jifixklu s-sistema endokrinali suspettati, u biex jiġi aġġornati r-rekwiżiti ta' informazzjoni fil-

⁵² UNICEF, “Non-communicable disease” (Mard mhux komunikabbi), Dicembru 2023.

⁵³ GlobalData Healthcare, “High exposure to PFAS more than doubles risk of developing diabetes in women” (Esponenti għoli għall-PFAS jirdoppja r-riskju li tīgi żviluppata d-dijabete fin-nisa), April 2022.

⁵⁴ L-Aġenzija Ewropea ghall-Ambjent, “What are PFAS and how are they dangerous for my health?” (X’inhuma l-PFAS u kif huma perikolużi għas-saħħha tiegħi?).

⁵⁵ L-Aġenzija Ewropea għas-Sustanzi Kimiċi, “ECHA publishes PFAS restriction proposal” (L-ECHA tippubblika proposta ta' restrizzjoni tal-PFAS), 2023.

⁵⁶ Ir-Regolament (KE) Nru 1907/2006 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-18 ta' Dicembru 2006 dwar ir-registrazzjoni, il-valutazzjoni, l-awtorizzazzjoni u r-restrizzjoni ta' sustanzi kimiċi (REACH) u li jistabbilixxi Aġenzija Ewropea għas-Sustanzi Kimiċi, GU L 396, 30.12.2006, p. 1.

⁵⁷ Ir-Regolament (KE) Nru 1935/2004 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' Ottubru 2004 dwar materjali u oggetti maħsuba biex jiġi f'kuntatt mal-ikel u li jħassar id-Direttivi 80/590/KEE u 89/109/KEE, GU L 338, 13.11.2004, p. 4.

⁵⁸ Ir-Regolament (KE) Nru 1223/2009 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-30 ta' Novembru 2009 dwar il-prodotti kożmetiči (riformulazzjoni), GU L 342, 22.12.2009, p. 59.

⁵⁹ Ir-Regolament (KE) Nru 1272/2008 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-16 ta' Dicembru 2008 dwar il-klassifikazzjoni, l-ittikkettar u l-imballaġġ tas-sustanzi u t-taħlitiet, li jemenda u jħassar id-Direttivi 67/548/KEE u 1999/45/KE, u li jemenda r-Regolament (KE) Nru 1907/2006, GU L 353, 31.12.2008, p. 1.

legiżlazzjoni rilevanti kollha biex ikunu jistgħu jiġu identifikati;

35. Jappella lill-EEA tipproduċi rapport flimkien mal-Aġenzija Ewropea għas-Sustanzi Kimiċi dwar is-sustanzi kimiċi fl-ambjent fl-Ewropa; jinnota li r-rapport għandu jivvaluta n-natura sistemika tas-sustanzi kimiċi ta' hsara għall-ambjent u għas-saħħha tal-bniedem, b'enfasi fuq sustanzi kimiċi karċinoġeniċi, mutaġenici u/jew li jfixxlu s-sistema endokrinali tossiċi għar-riproduzzjoni fis-sistemi ta' produzzjoni u konsum tal-Ewropa, kif ukoll l-użu tagħhom fil-prodotti, l-okkorrenza tagħhom fl-ambjent tal-Ewropa u l-ħsara kkawżata lis-saħħha tal-bniedem, speċjalment fir-rigward tal-NCDs;
36. Ifakkli li l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni bit-titlu “Strateġija dwar is-sustanzi kimiċi għas-sostenibbiltà lejn ambjent ħieles mis-sustanzi tossiċi” enfasizzat il-ħtieġa li l-ħaddiema jiġi protetti minn dawn is-sustanzi; jistieden lill-Kummissjoni tevalwa l-estensjoni tal-kamp ta’ applikazzjoni tad-Direttiva 2004/37/KE⁶⁰ għas-sustanzi li jfixxku s-sistema endokrinali; jilqa’ l-approċċ “Viżjoni Żero” għall-imwiet relatati max-xogħol tal-qafas strategiku tal-UE dwar is-saħħha u s-sikurezza fuq il-post tax-xogħol għall-perjodu 2021-2027; jiddispjaċi, madankollu, dwar l-ghadd limitat ta’ sustanzi indirizzati fl-istrategija;
37. Jinnota li, bil-metodu ta’ hidma attwali, hames sustanzi biss jiġi ppreżentati lill-Kumitat tal-Valutazzjoni tar-Riskju tal-Aġenzija Ewropea għas-Sustanzi Kimiċi kull sena; jinkoraggixxi analizzi jiet u riċerka kostanti dwar sustanzi godda ssuspettati li huma karċinoġeniċi, mutaġenici u/jew tossiċi għar-riproduzzjoni, l-istabbiliment ta’ OELs għal aġenti kimiċi li għalihom għadhom ma jezistux, u reviżjonijiet perjodiċi kull meta meħtieġ fid-dawl tal-ahħar data xjentifika u żviluppi tekniċi aktar reċenti; jappella lill-Kummissjoni żżid l-ambizzjoni tagħha permezz ta’ aġġornamenti regolari tad-Direttiva 2004/37/KE dwar il-protezzjoni tal-ħaddiema mir-riskji relatati mal-esponent għal karċinoġeni jew mutaġen fuq il-post tax-xogħol; jistieden lill-Kummissjoni ssegwi l-konsultazzjoni tal-Kumitat Konsultattiv dwar is-Saħħha u s-Sikurezza fuq il-Post tax-Xogħol biex tirrevedi l-pjan ta’ azzjoni tagħha biex jinkisbu valuri OEL għal iktar sustanzi, gruppi ta’ sustanzi jew sustanzi ġġenerati minn proċess sal-2024; jishaq, f’dan ir-rigward, fuq il-ħtieġa li l-Kummissjoni żżid il-kapaċità għar-rieżami tal-OELs u żżid oħrajn godda;
38. Jappella għal fondi pubbliċi suffiċjenti u incenċivi čari u proporzjonati għall-investiment privat għar-riċerka xjentifika dwar l-interkonnessjoni bejn CDs u NCDs, bhala riżultat tan-nuqqas li tiġi żgurata s-sistematizzazzjoni tad-data xjentifika dwar dawn l-interkonnessjoni u l-promozzjoni ta’ prevenzjoni, dijanjozi bikrija, tilqim u/jew trattament ta’ CDs, li jwasslu għal NCDs;
39. Iheġġeg lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jikkooperaw sabiex jilħqu l-SDGs tan-NU li jimmiraw CDs sabiex jippromwovu l-prevenzjoni tal-NCDs, bħall-kanċer, relatati ma’ mard infettiv; jilqa’ programmi ta’ tilqim, f’dan ir-rigward, bħal fil-ġlieda kontra t-trażmissjoni tal-virus tal-papilloma uman (HPV); jistieden lill-Istati Membri jintroduċi tilqim kontra l-HPV newtrali għall-ġeneru fil-programmi ta’ tilqim tagħhom; jishaq fuq il-ħtieġa ta’ azzjonijiet koordinati mmirati lejn viruses karċinoġeniċi, bħall-HPV u l-

⁶⁰ Id-Direttiva 2004/37/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tad-29 ta' April 2004 dwar il-protezzjoni tal-ħaddiema minn riskji relatati mal-espożizzjoni għal karċinoġeni jew mutaġen fuq il-post tax-xogħol, GU L 158, 30.4.2004, p. 50.

virus tal-epatite B (HBV), sabiex tigi evitata t-trażmissjoni tagħhom; jishaq fuq il-ħtieġa għal armonizzazzjoni akbar f'dak li għandu x'jaqsam mat-tilqim kontra l-HPV u l-HBV fil-programmi nazzjonali tal-Istati Membri, filwaqt li jiġi żgurat l-għoti ta' informazzjoni dwar it-tilqim u l-promozzjoni ta' aċċess ugwali għall-gruppi ta' adulti vulnerabbi u f'riskju; iħegġeg monitoraġġ regolari tat-tilqim attwali kontra l-HPV u l-HBV fil-livell tal-UE permezz ta' sistema ta' traċċar simili għal dik żviluppata għall-COVID-19 miċ-Ċentru Ewropew għall-Prevenzjoni u l-Kontroll tal-Mard (ECDC), li jinkoragiġixxi wkoll lill-Istati Membri jadottaw l-aħjar prattiki u jżommu r-ritmu li jkunu qabdu;

40. Jappella ghall-kooperazzjoni mal-Istati Membri u mal-organizzazzjonijiet internazzjonali biex jiġi miġgieled l-impatt tal-miżinformazzjoni fuq it-tilqim u tīgi indirizzata l-eżitazzjoni għat-tilqim; jirrakkomanda applikazzjoni msaħħha tal-Kodiċi ta' Prattika tal-UE dwar id-Diżinformazzjoni, partikolarmen fir-rigward ta' miżinformazzjoni dwar il-vaċċini;
 41. Jisħaq fuq il-ħtieġa li jiġi promoss aktar il-litterizmu fis-saħħha dwar ir-riskji u d-determinanti tal-NCD, kif ukoll il-litterizmu digitali, sabiex jiġu żviluppati għodod edukattivi għall-prevenzjoni; jitlob li tingħata attenzjoni partikolari lill-persuni żvantaġġati, vulnerabbli, eskużi soċjalment u emarginati; jissottolinja li huma essenzjali kampanji specifiċi ta' sensibilizzazzjoni għal gruppi bi ħtiġijet partikolari ta' litterizmu fis-saħħha; jitlob li l-implementazzjoni ta' programmi ta' prevenzjoni tkun inklużiva billi jiġu involuti r-regjuni u l-municipalitajiet, iċ-ċittadini, is-shab soċjali, is-soċjetà civili u l-organizzazzjonijiet tal-pazjenti fl-istadji kollha tal-proċess tat-teħid tad-deċiżjonijiet;

Rabta bejn il-mard komunikab bli u l-mard mhux komunikab bli

42. Jinnota li s-CDs jista' jkollhom konsegwenzi kroniči u mhux komunikabbli; jishaq li l-multimorbidità, inkluži l-infezzjoni tal-HIV, id-dijabete, l-ipertensjoni, il-kanċers u l-kundizzjonijiet respiratorji kroniči, kienet fattur ta' riskju partikolari matul il-pandemija tal-COVID-19; iqis li l-programmi tas-saħħha kompartimentalizzati ma kinux ta' ghajjnuna għal persuni li digħi jbatu minn NCDs; jishaq li t-trattamenti speċjalizzati għandhom jiġu integrati fil-kura tas-saħħha primarja u fis-sistemi tal-kura tas-saħħha nazzjonali sabiex ikunu adatti għal pandemiji futuri u l-konsegwenzi kroniči tagħhom; jissottolinja r-relazzjoni bidirezzjonali bejn is-CDs u l-NCDs, kif deher matul il-pandemija tal-COVID-19, b'mod partikolari f'pajjiżi bi prevalenza għolja ta' HIV/AIDS;
 43. Jappoġġja aktar riċerka dwar l-iżvilupp ta' għażliet ta' tilqim u trattament innovattiv kontra viruses oħra bħall-virus tal-epatite C u l-HIV, bhala fatturi ta' riskju ghall-NCDs; iqis li, sadanittant, is-soluzzjonijiet terapewtiċi għandhom jintużaw hafna biex jintlaħaq l-għan tad-WHO li tqeqred l-epatite C sal-2030; iqis li huma meħtieġa impenn politiku akbar u shubija u kollaborazzjoni b'saħħithom bejn l-awtoritajiet u l-atturi kollha kkonċernati biex jintlaħaq l-għan tad-WHO li tintemm l-epidemija tal-HIV/AIDS sal-2030, inkluż fl-Ewropa; jistieden lill-Istati Membri jżidu l-appoġġ tagħhom biex jiżguraw li ċ-ċittadini kollha, inkluži l-komunitajiet vulnerabbli aktar f'riskju, ikunu jistgħu jiġi t-testjati, dijanostikati u jkollhom aċċess rapidu għall-ahjar għażiex kien iż-żgħix u jipprova jidher.

approċċi innovattivi ta' prevenzjoni kkombinati b'impatt għoli bħala għodda addizzjonali ewlenja biex tintemm l-epidemija tal-HIV fl-Ewropa; jinnota li l-persuni bl-HIV/AIDS jinsabu f'riskju konsiderevoli li jieħdu l-COVID fit-tul (probabbiltà ta' 4 darbiet ogħla);

44. Jenfasizza ż-żieda f'daqqa fis-sindromi ta' infezzjoni postakuta (PAIS) wara l-infezzjonijiet tal-COVID-19, li f'dan il-każ jissejħu wkoll COVID fit-tul; josserva li l-PAIS iseħħu wkoll wara infezzjonijiet batteriči, viral u parassitiċi oħra, inkluži, fost kundizzjonijiet oħra, il-mononukleozi, il-marda ta' Lyme, l-Ebola, il-poljo u l-influwenza; jissottolinja li l-patoġenesi tal-PAIS hija marbuta mal-enċefalomijelite mijalġika/sindromu ta' għeja kronika (ME/CFS); jinsab imħasseb li, minkejja li sal-lum 65 miljun persuna sofrew minn COVID fit-tul, u minkejja l-pressjoni ta' infezzjoni mill-ġdid u l-pandemiji futuri, l-istratgeġja tas-saħħha globali tal-2022 la indirizzat il-konsegwenzi postakuti tas-SARS-CoV-2 u lanqas tal-PAIS b'mod ġenerali; jistieden lill-UE tiżviluppa strategija PAIS;
45. Ifakk li s-sigurtà tas-saħħha globali mhux biss trid tqis it-theddida immedjata ta' mard infettiv, iżda trid tittratta wkoll it-tbatija kronika fit-tul bħala konsegwenza ta' dan; jinnota li l-interazzjonijiet bejn is-CDs u l-NCDs huma kumplessi u spiss jipprezentaw fatturi ta' riskju kondivizi; iqis li l-koeżiżenza ta' NCDs u CDs twassal għal żieda fil-morbidità, b'mod partikolari f'pajjiżi b'introjtu medju u inferjuri;
46. Itenni li l-finanzjament għal riċerka u studji ġoddha u l-iżgurar tas-sistematizzazzjoni u l-istudju ta' data epidemjoloġika, statistika u data xjentifika oħra komprensiva dwar l-NCDs u l-interkonnessjoni tagħhom ma' CDs jistgħu jitfugħ dawl ġdid fuq il-kawżi ta' diversi NCDs, inkluža b'definizzjoni ta' riskji godda ta' mgħiba u ambjentali;

L-identifikazzjoni ta' popolazzjonijiet b'riskju għoli u d-dijanjozi bikrija tal-NCDs

47. Jirrimarka li ħafna persuni li jgħixu b'NCDs fl-Ewropa mhumiex dijanostikati u ma jafux bil-mard tagħhom, u għalhekk, jonqsu milli jirċievu trattament xieraq u f'waqtu; jishaq, għalhekk, fuq l-importanza li jiġu identifikati persuni b'riskju għoli li jiżviluppaw l-NCDs u li jiġu identifikati n-nies mill-aktar fis possibbli, pereżempju, permezz tal-implimentazzjoni tal-programmi ta' deteżżjoni bikrija u l-kontrolli tas-saħħha fil-livell ta' kura primarja, b'enfasi fuq il-promozzjoni ta' approċċi ta' trattament konsistenti u effiċċenti sabiex tittejjeb il-ġestjoni tal-mard, jiġu evitati l-kumplikazzjonijiet u jiġu ffrankati l-ispejjeż downstream għas-sistemi tal-kura tas-saħħha, speċjalment għall-individwi f'riskju; jishaq, f'dan il-kuntest, fuq l-importanza tal-kura tat-tfal u l-adolexxenti, inkluż fir-rigward tas-saħħha mentali tagħhom;
48. Jistieden lill-Kummissjoni tiġibor eżempji tal-ahjar prattiki rigward l-iskrinjar u l-identifikazzjoni bikrija tal-NCDs; jilqa' r-rakkommandazzjoni aġġornata tal-Kunsill dwar l-iskrinjar tal-kanċer u jistieden lill-Istati Membri jimplimentawha b'mod diligenti;
49. Jistieden lill-Kummissjoni tappoġġja lill-Istati Membri fir-rieżami tal-mudelli nazzjonali tagħhom ta' kura, b'enfasi fuq sistemi tal-kura primarja orjentati lejn il-prevenzjoni u t-titjib tal-ħiliet tal-professionisti tal-kura primarja;
50. Jilqa' l-Pjan tal-Ewropa biex Jingħeleg il-Kanċer; jishaq fuq l-importanza tad-deteżżjoni bikrija u l-fatt li 25 Stat Membru kienu introduċew programmi ta' skrinjar ibbażati fuq

il-popolazzjoni għall-kanċer tas-sider, 22 għall-kanċer cervikali u 20 għall-kanċer kolorettali fil-pjanijiet nazzjonali tagħhom għall-kontroll tal-kanċer fl-2020⁶¹; jilqa' rrakkomandazzjoni tal-Kunsill tal-2022 bit-titolu "It-tishiħ tal-prevenzjoni permezz tad-detezzjoni bikrija: Approċċ ġdid tal-UE għall-iskrinjar tal-kanċer"; jilqa' l-pjanijiet, kif imħabbar fil-Pjan Ewropew biex Jingħeleg il-Kanċer, għat-twaqqif ta' network tal-UE li jgħaqquad ċentri komprensivi tal-kanċer rikonoxxuti (ċentri ta' referenza) f'kull Stat Membru biex jiġu ffaċilitati id-dijanjozi u trattamenti b'assigurazzjoni tal-kwalità, inkluz permezz ta' taħrif, riċerka u promozzjoni fil-qasam tal-provi kliniči fl-UE kollha;

51. Jappella għal perspettiva olistika u sistemika dwar l-NCDs li tirrikonoxxi l-isfidi interkonnessi li jiffacċejaw il-popolazzjonijiet b'riskju għoli, bħal aċċess limitat għall-edukazzjoni, spazji ekoloġici, ikel tajjeb għas-sahħha, opportunitajiet ta' attivitā fizika, faċilitajiet tal-kura tas-sahħha, kwalità tal-arja xierqa u akkomodazzjoni xierqa;
52. Jistieden lill-Istati Membri jaħdmu flimkien, speċjalment f'regjuni transfruntiera u żoni iżolati, biex inaqqsu l-inugwaljanzi soċjali u ġegraphiċi fis-servizzi ta' dijanjozi bikrija tal-NCDs; iheġġeg lill-Istati Membri jipprovdu informazzjoni regolari lill-pubbliku dwar ir-riskju ta' NCDs u dwar il-ħtieġa li jsiru kontrolli u eżamijiet regolari biex jiġu identifikati malajr kemm jista' jkun;
53. Jenfasizza li l-prevenzjoni u l-ġestjoni tal-NCDs jistgħu jgħinu biex itaffu l-piż tal-NCDs fuq is-sistemi tal-kura tas-sahħha u jsaħħu r-reżiljenza tagħhom meta jiffacċejaw il-krizijiet tas-sahħha;
54. Iheġġeg lill-Istati Membri jtejbu l-aċċess għas-servizzi soċjali u tal-kura tas-sahħha għall-popolazzjonijiet vulnerabbli; iheġġeg lill-Istati Membri jindirizzaw id-disparitajiet fis-sahħha li għandhom l-għeruq tagħhom fl-ostakli amministrattivi, il-fatturi soċjoekonomiċi u l-isfidi lingwistiċi u kulturali; iheġġeg lill-Istati Membri jnaqqsu l-NCDs mhux iddianjostikati billi jintrodu kontrolli tas-sahħha mmirati għal individwi b'riskju għoli u billi jippromwovu l-awtokampjunar fejn xieraq u rrakkomandat mill-awtoritajiet tas-sahħha pubblika, jindirizzaw il-fatturi ta' riskju metabolici komuni ewlenin bħal pressjoni għolja tad-dem, glukożju għoli fid-dem, BMI għoli u kolesterol LDL għoli; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jappoġġjaw l-iżvilupp u l-użu ta' ghodod aċċessibbli, ekonomikament aċċessibbli u ġoddha għad-dijanjozi tal-NCDs f'popolazzjonijiet f'riskju;
55. Iheġġeg lill-Istati Membri jiżguraw aċċess f'waqtu għal kura ta' kwalità għolja u jappoġġjaw l-awtoġestjoni tal-pazjenti b'mard li ma jitteħid; jappella għall-implementazzjoni ta' ghodod ta' awtoġestjoni aċċessibbli u ekwi, inkluzi networks ta' appoġġ bejn il-pari, pjattaformi ta' kura kollaborattivi u servizzi tas-sahħha mentali, filwaqt li jitqiesu fatturi bhad-disponibbiltà tas-servizzi u teknoloġiji digitali;
56. Jirrimka li l-persuni bl-NCDs huma aktar probabbli li jsorfu minn mard ieħor; jinnota li xi NCDs huma interkonnessi ħafna bħad-dijabete, il-mard orali u l-mard renali, l-obeżiġta u s-CVDs, u l-kanċer u d-dipressjoni, u li l-interkonnessjonijiet bejn dawn il-kundizzjonijiet jaggravaw il-morbożiżta u l-mortalità rispettivi tagħhom; jinnota li hemm sinergiċċi importanti li għandhom jinkisbu billi jittejbu d-dijanjozi, l-identifikazzjoni

⁶¹ Il-Kummissjoni Ewropea, "[Pjan tal-Ewropa biex Jingħeleg il-Kanċer](#)", p.14.

bikrija, l-iskrinjar u l-kura integrata⁶², f'kollaborazzjoni mas-servizzi soċjali u komunitarji lokali, peress li l-ħtiġijiet tas-saħħha u dawk soċjali spiss huma interkonnessi;

57. Jistieden lill-Istati Membri jagħtu attenzjoni akbar lill-indirizzar tal-impatti fiżiċi u psikologiċi tal-NCDs u t-trattament tagħhom, inkluż il-ġestjoni tal-uġġiġ u l-aċċess tal-pazjenti u tal-indokraturi għal appoġġ psikologiku u l-kura palljattiva u ta' appoġġ, fil-pjanijiet nazzjonali tagħhom;
58. Jishaq li sistemi tal-kura tas-saħħha pubbliċi li jiffunzjonaw, effiċjenti, aċċessibbli u ffinanzjati b'mod xieraq fl-Istati Membri kollha huma vitali ghall-ġlieda kontra l-NCDs; jissottolinja l-ħtieġa li jiġi żgurat aċċess ugħali għall-kura primarja u tal-kura tas-saħħha; jishaq il-ħtieġa urġenti li jiġu indirizzati d-disparitajiet regionali fl-aċċess għal servizzi bażiċi tal-kura tas-saħħha, servizzi ta' prevenzjoni, programmi ta' skrining u trattamenti ta' kura kontinwa, filwaqt li jsir sforz biex il-ġestjoni ta' kwalità tal-NCDs tkun disponibbli b'mod ekwu f'żoni ġeografici differenti fl-Istati Membri; jistieden lill-Kummissjoni tikkunsidra li tiproponi rakkomandazzjonijiet dwar standards għas-servizzi tal-kura tas-saħħha, filwaqt li tirrispetta r-responsabbiltajiet tal-Istati Membri li jiddefinixxu l-politiki tas-saħħha tagħhom stess u jimmanigġjaw, jorganizzaw u jiffinanzjaw is-sistemi tal-kura tas-saħħha tagħhom;

Titjib tal-kura tas-saħħha tal-NCDs

59. Jishaq li l-professjonisti tal-kura tas-saħħha, l-organizzazzjonijiet tal-pazjenti u t-tielet settur ingenerali għandhom rwol sinifikanti meta jirreferu pazjenti għal testijiet dijanjostici bikrija u meta jittrattaw l-NCDs; iheġġeg lill-Istati Membri jiżguraw aċċess kontinwu tal-pazjenti għal kura primarja u sekondarja, u joffru taħrif interprofessjonal lill-professjonisti tal-kura tas-saħħha biex jirrikonox Xu aħjar individwi b'riskju u biex jipprevju, jidentifikaw u jittrattaw aħjar l-NCDs;
60. Jenfasizza l-fatt li medicina integrattiva xjentifikament rikonoxxuta u approvata mill-awtoritajiet tas-saħħha pubblika jista' jkollha beneficiċċi għall-pazjenti fir-rigward tal-effetti paralleli ta' mard differenti, bħall-kanċer, u t-trattament tagħhom; jishaq fuq l-importanza li jiġi żviluppat approċċ olistiku, integrattiv u cċentrat fuq il-pazjenti u li jiġi mheġġeg, fejn xieraq, l-użu komplementari ta' dawn it-terapiji taħt is-superviżjoni tal-professjonisti tal-kura tas-saħħha;
61. Jenfasizza l-ħtieġa li tīgi introdotta kura cċentratata fuq il-persuna, kontinwa u integrata bis-ħiġi tul il-perkors kollu tal-kura tal-mard kroniku, u li tissaħħħah il-kura komunitarja u ta' priorità, b'enfasi fuq l-NCDs li jeħtieġ aċċess għall-kura fl-ispeċjalitajiet u l-livelli tal-kura; iheġġeg lill-Istati Membri jirrieżaminaw u, kif xieraq, javvanzaw il-mudelli nazzjonali ta' kura tagħhom għal dan l-ġhan; jilqa' l-approċċ li jkun iċċentrat fuq il-pazjent tal-Pjan tal-Ewropa biex Jingħeleb il-Kanċer, u b'mod partikolari l-inizjattiva ewlenija taħt il-Programm l-UE għas-Saħħha 2021-2027 biex tīgi żviluppata smart card għas-superstiti tal-kanċer, fil-forma ta' applikazzjoni tal-mobile, biex jittejbu s-saħħha u l-benesseri tas-superstiti tal-kanċer madwar l-Ewropa;
62. Jishaq fuq l-importanza ta' kura tas-saħħha aċċessibbli u kosteffettiva, sabiex ir-riżorsi

⁶² Il-Kummissjoni Ewropea, “[Healthier Together – Inizjattiva tal-UE dwar il-mard mhux komunikabbi](#)”, 2022.

limitati jintużaw bl-ahjar mod u jiġu pprovduti lill-pazjenti l-aktar fil-bżonn;

63. Iheġġeg lill-Istati Membri jinkorporaw l-involviment mal-organizzazzjonijiet tal-pazjenti u l-persuni li jgħixu bl-NCDs fl-aktivitajiet u l-inizjattivi relatati mat-tfassil u l-implementazzjoni ta' attivitajiet ta' prevenzjoni u kura;
64. Jenfasizza r-rwol siewi tal-ispiżerji komunitarji fl-ghoti kontinwu ta' servizz essenzjali biex jappoġġjaw it-trattament tal-NCDs u biex il-pubbliku generali jinżamm infurmat; jishaq li l-ispiżjara huma sors ta' informazzjoni affidabbi u ta' min wieħed joqgħod fuqu; jissuġġerixxi li l-ispiżjara għandu jkollhom rwol aktar attiv f'attivitajiet ta' farmakovigilanza biex tīġi vvalutata u mmonitorjata l-effettività tal-mediċini u jistieden lill-Istati Membri jinkluduhom fil-programmi tagħhom tas-saħħha, tal-kura u tar-riċerka; jappella biex l-ispiżerji fiż-żoni rurali jirċievu aktar rikonoxximenti, peress li dawn jippermettu lil dawn iż-żoni jżommu l-popolazzjoni tagħhom u jiżguraw il-benesseri taċ-ċittadini;
65. Jishaq li strategija jew politika biex jiġu indirizzati l-NCDs trid tqis l-importanza fundamentali tal-ħaddiema tal-kura tas-saħħha; jissottolinja li l-kwistjoni tan-nuqqas ta' ħaddiema tal-kura tas-saħħha fl-UE għandha tkun waħda mill-prioritajiet strategiċi li għandhom jiġu indirizzati, b'politiki u appoġġ fil-livell xieraq; jinsab imħasseb dwar in-nuqqas bla precedent ta' persunal tal-kura tas-saħħha fl-UE u jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jipprovdu appoġġ fuq il-post b'rispons; jistieden lill-Kummissjoni tiprodu studju dwar l-i-status attwali u l-impatt tan-nuqqas ta' ħaddiema tal-kura tas-saħħha tal-UE; jishaq li sistemi tal-kura tas-saħħha li jiffunzjonaw u effiċjenti ma jistgħux jeżistu mingħajr livelli xierqa ta' persunal bit-taħrif u l-gharfien espert meħtieġa; jenfasizza l-importanza li jiġi sfruttat l-użu tas-servizzi digitali biex jappoġġjaw mizuri ta' bilanċ bejn ix-xogħol u l-ħajja privata ghall-persunal tas-saħħha u tal-kura fl-UE;
66. Jemmen li kull pazjent huwa differenti u li l-ebda NCD ma hija l-istess; jitlob li l-NCDs jiġu evitati u trattati bl-aktar mod effettiv possibbli b'approċċ personalizzat, integrat u bbażat fuq l-evidenza mfassal apposta ghall-pazjent u ghall-marda; jinkoraggixxi lill-Istati Membri jipproritizzaw it-taħrif tal-professionisti tal-kura tas-saħħha sabiex jippermettilhom jappoġġjaw lill-pazjenti biex jinvolvu ruħhom fit-trattament tagħhom stess u f'li jtejbu l-aderenza terapewtika;
67. Jinnota li l-NCDs jista' jkollu impatt negattiv sinifikanti fuq is-saħħha mentali, u jishaq fuq il-ħtieġa ta' kura tas-saħħha integrata ghall-pazjenti kkonċernati; jenfasizza li l-isterjotipi negattivi relatati ma' certi NCDs jistgħu jkunu kontroproduktivi fil-kura tas-saħħha u l-prevenzjoni; iqis li kull pazjent iħabbat wiċċu ma' ostakli differenti biex jaderixxi mat-trattament tiegħu ghall-NCDs; jistieden lill-Istati Membri joffru firxa ta' korsijiet ta' taħrif għall-professionisti tal-kura tas-saħħha f'li jipprovdu lill-pazjenti b'edukazzjoni terapewtika; jinkoraggixxi lill-Istati Membri jipprovdu taħrif għall-professionisti tal-kura tas-saħħha dwar id-determinanti soċjali u ambjentali tas-saħħha u dwar l-edukazzjoni terapewtika tal-pazjenti u l-kollaborazzjoni intersetorjali, u jintegraw l-ghoti ta' servizzi u jiżguraw li jkollhom ir-riżorsi meħtieġa biex jipprovdu gwida xierqa ghall-pazjenti tagħhom; jissottolinja l-importanza li l-professionisti tal-kura tas-saħħha jingħataw taħrif kostanti biex jinżammu aggornati dwar għażliet godda ta' trattament;

68. Jappella għall-adozzjoni ta' strategija tal-UE li tantiċipa u timmonitorja l-impatti ta' theddid serju għas-saħħha fuq in-nies affettwati minn CDs u NCDs, u mard u kundizzjonijiet oħra; jipproponi li tīġi esplorata l-possibbiltà li tinholoq riżerva ta' emerġenza għall-ispeċjalisti Ewropej tal-NCDs, magħmula minn esperti volontarji tal-NCDs imħarrġa u lesti biex jiġu skjerati biex jipprovdu l-kura lil persuni li jkunu qed jgħixu bl-NCDs fi kwalunkwe Stat Membru jew pajjiż ġar fi żminijiet ta' križi;
69. Jilqa' b'sodisfazzjon kbir is-soluzzjonijiet digħiġi tas-saħħha bħat-telemedicina, li jistgħu jippermettu aċċess ahjar għall-kura tas-saħħha f'żoni rurali u jipproteġu lill-pazjenti immunosoppressi u bl-NCDs mill-esponentment għal mard infettiv; jenfasizza li t-teknoloġiji tas-saħħha digħiġi u t-telemedicina huma ta' benefiċċju fil-ġestjoni u s-segwitu ta' ħafna NCDs;
70. Jinkoraggixxi, fid-dawl tar-rieżami li jmiss dwar il-mandat tal-ECDC, kompiti ġoddha li għandhom jingħataw lill-ECDC, inkluż il-monitoraġġ tal-impatt ta' theddid serju għas-saħħha fuq l-NCDs ewlenin, inkluži d-disturbi mentali, u l-valutazzjoni tal-kontinwitā tal-iskrinjar, id-dajanjozi, il-monitoraġġ, it-trattament u l-kura fis-sistema tal-kura tas-saħħha, f'koordinazzjoni ma' settijiet tad-data, għodod u reġistri eżistenti;
71. Jappella għal komunikazzjoni mtejba bejn il-professionisti tal-kura tas-saħħha, il-pazjenti, is-superstiti, l-indokraturi, il-ġenituri u l-awtoritajiet pubbliċi dwar l-effettività u s-sikurezza tal-interventi tas-saħħha, b'mod partikolari d-dajanjozi u t-trattament tal-NCDs, u għal aktar kampanji ta' sensibilizzazzjoni dwar il-prevenzjoni fi żminijiet ta' krizijiet;
72. Jisħaq fuq il-ħtieġa li jiġi rikonoxxut ir-rwol kruċjali tal-indokraturi informali, biex jintegraphom fit-tim tas-saħħha u tal-kura u biex jaġħtuhom is-setgha bil-possibbiltà li jaġħmlu għażiż infurmati dwar il-miżuri ta' appoġġ disponibbi bl-appoġġ tal-professionisti tal-kura tas-saħħha; jirrikonoxxi li l-pandemija tal-COVID-19 aggravat ir-rwol kruċjali tal-indokraturi informali, li jipprovdu l-biċċa l-kbira tal-kura ta' kuljum għall-pazjenti bl-NCDs u li jiffaċċjaw nuqqas ċar ta' appoġġ prattiku u ta' politika; jinnota l-perċentwal għoli ta' indokraturi informali fost il-popolazzjoni tal-UE u d-disparitajiet fir-rigward tal-mod kif jiġu appoġġjati u kif id-drittijiet tagħhom jiġu rikonoxxuti fost l-Istati Membri;
73. Jenfasizza li l-pandemija tal-COVID-19 kellha konsegwenzi serji għas-saħħha tal-pazjenti b'NCDs minħabba dewmien u tfixx kil fid-dajanostika u t-trattamenti; Jenfasizza kif theddid serju għas-saħħha jista' jpoġġi pressjoni serja fuq il-kapaċitajiet tas-sistemi tal-kura tas-saħħha, b'impatt negattiv fuq il-provvista tal-kura tas-saħħha għal pazjenti b'NCDs, inkluži l-kontinwitā tal-kura tas-saħħha u d-dewmien jew l-interruzzjoni tal-kura tat-trattament għal pazjenti u persuni bi problemi ta' saħħha mentali⁶³; jisħaq fuq il-ħtieġa li l-Istati Membri jantiċipaw u jimmonitorjaw l-impatt tal-emerġenzi tas-saħħha pubblika fuq il-forniment ta' servizzi tal-kura tas-saħħha għal mard u kundizzjonijiet oħra; jisħaq fuq it-tnaqqis fl-opportunitajiet ta' sopravivenza, il-kumplikazzjoni u d-deteriorament ulterjuri tal-kwalità tal-ħajja għall-pazjenti li jirriżultaw minn dewmien fl-acċess għall-kura; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jipprioritizzaw lill-prevenzjoni u l-ġestjoni tal-NCD peress li dan isahħħah ir-reżiljenza tas-sistemi tal-kura

⁶³ L-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha, “Invisible numbers: the true extent of NCDs and what to do about them” (Cifri inviżibbli: is-sitwazzjoni reali tal-NCDs u x’għandu jsir dwarhom), 2022.

tas-sahħha u jhejji għal xokkijiet futuri;

74. Ifakk li, minkejja t-tnejħħija tal-biċċa l-kbira tar-restrizzjonijiet relatati mal-COVID-19, il-pazjenti tal-NCDs għadhom f'riskju ogħla f'każ ta' kwalunkwe infel-żejja tal-coronavirus; jisħaq li dawn il-pazjenti jenħtieg li jiġu protetti fil-ħajja tagħhom ta' kuljum u b'mod partikolari matul l-access għas-servizzi tas-sahħha pubblika għat-trattament u l-kura tagħhom; jissottolinja l-ħtiega li jinżamm livell għoli ta' sorveljanza fuq il-varjanti l-ġoddha u t-tendenzi potenzjali tal-COVID-19 u kwalunkwe CD ieħor li jista' jaffettwa lill-pazjenti tal-NCDs;

Tishih tal-pożizzjoni tal-pazjent

75. Ifakk li t-tishih tal-pożizzjoni tal-pazjent, il-litteriżmu fis-sahħha u l-aderenza għat-trattament huma kruċjali għal strategija tal-UE dwar l-NCDs u li l-prevenzjoni, it-tnaqqis fil-fatturi ta' riskju tal-imġiba, l-identifikazzjoni bikrija, it-trattament u l-kura għandhom ikunu ċċentrat fuq il-pazjent; jinkoraggixxi l-promozzjoni ta' pazjenti infurmati tajjeb li huma involuti b'mod attiv fil-kura preventiva tagħhom stess, fit-tnaqqis tal-fatturi ta' riskju tal-imġiba u t-trattament, u jappella għat-taħriġ terapewtiku tal-indokraturi u l-pazjenti u t-tishih tal-pożizzjoni tagħhom fil-programmi ta' kura, inkluži dawk li jiffukaw fuq it-tnaqqis tar-riskju; jissottolinja l-importanza tal-aderenza terapewtika, sabiex jitnaqqsu r-rati ta' dħul fl-isptar u ta' mortalità, u jiġi ottimizzat l-impatt tal-investimenti medici; iheġġeg lill-Istati Membri jipprovdha taħriġ dwar l-edukazzjoni terapewtika tal-pazjenti lill-professjonisti tal-kura tas-sahħha; jinkoraggixxi lill-Istati Membri jieħdu azzjonijiet biex itejbu l-aderenza għat-trattament sabiex jiżguraw beneficijiet tas-sahħha akbar minn investimenti fi trattamenti tal-NCDs;
76. Jitlob li l-pazjenti jingħataw il-possibbiltà li jieħdu deċiżjonijiet b'mod partecipattiv, b'informazzjoni bbażata fuq l-evidenza personalizzata u li tintiehem, u jappella għall-appoġġ ta' tali inizjattivi u azzjonijiet li jsahħu l-pożizzjoni tal-pazjenti; jinnota li, għal xi NCDs, l-istigma tal-pazjenti fl-ambjenti tal-kura tas-sahħha tibqa' wahda mill-akbar ostakli għad-dijanjozi bikrija u l-ghoti ta' kura u ġestjoni f'waqtom, u li tali stigma għandha tkun miġġielda u mitigata; jenfasizza li l-fatt li l-pazjent ikun fiċ-ċentru ta' kollo u l-fatt li t-teħid ta' deċiżjonijiet ikun partecipattiv iridu jkunu fil-qalba tal-proċessi ta' trattament u żvilupp tal-kura; iheġġeg l-iżvilupp ta' approċċ li jippermetti pazjenti infurmati tajjeb li jkunu involuti b'mod attiv fit-trattament tagħhom stess;
77. Jinnota li hemm ħtiega li ssir enfasi fuq il-kwalità tal-ħajja għall-pazjenti bl-NCDs li ma jistgħux jitfejqu, iżda li jistgħu jiġi stabilizzati; jisħaq fuq l-importanza ta' rakkomandazzjonijiet spċċifici tal-UE biex tittejjeb il-kwalità tal-ħajja tal-pazjenti bl-NCDs, inkluż billi tigi integrata kura psikoloġika komprensiva ta' appoġġ fil-kura tas-sahħha komprensiva, li tibda bid-dijanjozi u tkompli matul il-marda, u billi jingħata aċċess għal-ċentri ta' appoġġ spċċjalizzati u ghodod li jinkoraggixxu persistenza bit-trattament, billi pereżempju jitwaqqfu ċentri tal-NCDs komprensivi b'timijiet professjonal multiċċix-xplinari;
78. Jappoġġja soluzzjonijiet moderni, inkluži dawk digħiġi, immirati lejn pazjenti bl-NCDs; jenfasizza li tali soluzzjonijiet – bħal helplines jew applikazzjonijiet mobbli li huma disponibbli għall-pazjenti u l-familji tagħihom biex jgħinuhom jiksbu l-informazzjoni meħtiega dwar il-proċeduri u x'għandhom jagħmlu meta jiġi identifikat il-mard, kif

ukoll it-trattamenti u d-dati tal-eżamijiet – huma għodod estremament utli li jissimplifikaw il-proċess tat-trattament u jagħmlu l-ħajja aktar faċi għall-pazjenti;

79. Iqis li d-disparitajiet reġjonali fl-aċċess għall-kura tas-saħħha jridu jiġu indirizzati; jisħaq fuq il-ħtieġa li jiġu studjati metodi innovattivi li jtejbu l-aċċess għall-kura tas-saħħha, bħal kliniki mobbli, timijiet infurmati dwar it-trawma, u rappreżentanti tad-drittijiet għall-pazjenti bl-għan li jitrawwem approċċ personalizzat u cċentrat fuq il-pazjent għall-prevenzjoni u t-trattament tal-NCDs;
80. Jenfasizza li l-pazjenti b'NCD m'għandhomx isofru aktar f'aspetti oħra tal-ħajja tagħhom ta' kuljum minħabba l-mard tagħhom, peress li dan jammonta għal “kastig doppju”; jappella, għalhekk, għall-implementazzjoni ġusta tad-direttivi dwar is-servizzi finanzjarji, bħad-Direttiva dwar il-Kreditu tal-Konsumatur⁶⁴, mingħajr ebda diskriminazzjoni kontra l-pazjenti b'NCDs u s-superstiti;
81. Iħegġeg lill-Istati Membri jqisu l-eżawriment frekwenti tal-familji u tal-qraba tal-pazjenti bl-NCDs u jipprovdulhom assistenza, speċjalment lil dawk l-aktar vulnerabbli, tul il-perjodu tal-marda, kif ukoll appoġġ f'każ ta' mewt; iħegġeg lill-postijiet tax-xogħol joħolqu opportunitajiet għall-mistrieh fuq il-post tax-xogħol; jinkora għixxi, barra minn hekk, li jiġu żviluppati skemi ta' appoġġ integrati, adegwati u aċċessibbli għall-pazjenti bl-NCDs u l-familji tagħhom, li jikkunsidraw is-servizzi tas-saħħha, tal-komunità u dawk soċjali;
82. Jisħaq fuq ir-rwol centrali tal-indokraturi informali, li jipprovdu l-maġgoranza tal-kura ta' kuljum lill-pazjenti bl-NCDs u li m'għandhomx appoġġ; jistieden lill-Istati Membri jistabbilixxu korsijiet ta' taħbi u pjattaformi ta' programmi ta' kura għall-indokraturi, li jagħtu kwalifikasi u jirrikonoxxu l-ħiliet tagħhom;
83. Jirrikonoxxi r-rwol centrali tal-assocjazzjonijiet indipendenti tal-pazjenti u tal-indokraturi fir-rigward tal-promozzjoni u l-akkumpanjament tal-pazjenti, is-servizzi pprovduti lill-pazjenti bl-NCDs u lill-indokraturi tagħhom, it-tixrid tal-litteriżmu fis-saħħha, is-sensibilizzazzjoni u l-appoġġ kontinwu; jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jqisu l-ġharfien espert u l-partcipazzjoni formali ta' dawn l-assocjazzjonijiet, kif ukoll ir-rakkomandazzjonijiet tagħhom, meta jifformulaw il-politiki u l-leġiżlazzjoni dwar l-NCDs;

It-trawwim tal-innovazzjoni biex jithaffef l-izvilupp ta' teknologija u medicini effettivi, aċċessibbli u ekonomikament aċċessibbli

84. Jilqa' l-proposta tal-Kummissjoni dwar il-pakkett farmaċewtiku; jitlob li s-suq Ewropew tal-mediċini jissaħħah biex jiġi żgurat aċċess ugħalli u għall-but ta' kulħadd għall-mediċini u t-trattamenti innovattivi, inklu zi mediciċini personalizzati, madwar l-UE kollha, jittaffa n-nuqqas ta' mediċini, tingħeblek il-problema tal-prezzijiet għoljin għal teknologiji u trattamenti innovattivi, jitħegġeg l-użu ta' mediċina ġenerika u bijosimili, jiġi żgurat li l-pazjenti kollha madwar l-UE jkollhom aċċess f'waqt u ekwu għal mediċini sikuri, effettivi u ekonomikament aċċessibbli, u jitnaqqsu l-ostakli għan-negożju transfruntier, filwaqt li jissaħħu l-inċentivi għall-investimenti fir-riċerka u l-

⁶⁴ Id-Direttiva 2008/48/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' April 2008 dwar ftehim ta' kreditu għall-konsumatur u li thassar id-Direttiva tal-Kunsill 87/102/KEE, ĜU L 133, 22.5.2008, p. 66.

innovazzjoni; jissottolinja li d-drittijiet ta' proprijetà intellettwali u l-protezzjoni regolatorja tad-data huma għodod, fost affarijiet oħra, biex tīgħi żgurata l-kompetittività fl-UE billi l-innovaturi jiġu incenjati jiżviluppaw prodotti ġodda u l-isforzi fuq ir-riċerka li għaddejjin; ifakk li l-użu tal-finanzjament pubbliku jrid ikun allinjat mal-interess pubbliku u jrid jinkludi kundizzjonalità bħat-trasparenza, it-traċċabbiltà u l-aċċessibbiltà; jinnota li definizzjoni dejqa ta' "ħtigijiet medici mhux issodisfati" tista' tagħmel hsara lill-iżvilupp ta' terapiji importanti ghall-persuni li jgħixu bl-NCDs;

85. Jappella lill-Kummissjoni tressaq proposta għar-reviżjoni tad-Direttiva tal-Kunsill 89/105/KEE⁶⁵ dwar it-trasparenza ta' miżuri li jirregolaw il-prezzijiet ta' prodotti medicinali sabiex jiġu żgurati skrutinju effettiv u trasparenza tal-proċeduri użati biex jiġu ddeterminati l-prezz u l-ammont tar-rimborż tal-mediċini, filwaqt li jiġu rrispettati l-informazzjoni kummerċjali kunkfidenzjali u d-drittijiet ta' proprijetà intellettwali;
86. Jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jikkontribwixxu ghall-implimentazzjoni tar-riżoluzzjoni tad-WHO tal-2019 dwar it-titħejib tat-trasparenza tas-swieq għall-mediċini, il-vaċċini, u prodotti oħra tas-saħħha;
87. Jilqa' l-ħolqien tal-Progetti Importanti ta' Interess Ewropew Komuni (IPCEI) dwar is-Saħħha biex tīgħi appoġġjata l-innovazzjoni u jittejbu l-kwalità u l-aċċess għall-kura għall-pazjenti Ewropej; iqis li l-IPCEI għas-Saħħha għandu jiffacilita l-iżvilupp ta' teknoloġiji innovattivi u aktar ekologiċi, ta' terapiji taċ-ċelloli u tal-ġeni tal-AMR, u l-innovazzjoni fi trattamenti strategici;
88. Jistieden lill-Istati Membri jidentifikaw u jneħħu l-ostakli ta' politika għall-aqwa kura kontra l-NCDs, itejbu l-aderenza mal-linji gwida kliniki u jnaqqsu r-riskju ta' kumplikazzjonijiet;
89. Jinnota li l-pazjenti bl-NCDs huma affettwati minn nuqqas ta' medicini u li tfixkil serju fil-provvista tat-trattamenti tagħhom ikun ta' detriment kbir għalihom, għall-indokraturi tagħhom u għall-familji tagħhom; jišaq fuq il-ħtieġa li naħdmu flimkien biex nipprevjenu u nimmanigġjaw in-nuqqas tal-mediċini u l-prodotti mediċi kollha u b'mod partikolari l-mediċini għall-NCDs, inkluż in-nuqqas ta' medicini mhux għaljin iżda essenzjali għall-NCDs;
90. Jappella lill-Kummissjoni tivvaluta l-ħtieġa għal Att dwar il-Mediċini Kritici biex tappoġġja l-manifattura ekologika u digitali Ewropea ta' mediċini kritici, ingredjenti farmaċewtiċi attivi u ingredjenti intermedji biex jiġu diversifikati l-ktajjen tal-provvista farmacewtika tal-UE u tīgħi żgurata l-awtonomija strategika tal-mediċini kritici, flimkien mar-rieżami tal-leġiżlazzjoni farmaċewtika tal-UE;
91. Jitlob li l-katina tal-provvista tal-mediċini tissahħħah u tiġi diversifikata, u li t-tensionijiet u n-nuqqasijiet fil-provvista jiġu mmonitorjati mill-qrib; jišaq fuq l-importanza tar-rwol ta' prattiki tal-akkwist sostenibbli biex jiġi evitat in-nuqqas ta' medicini;
92. Jinkoraggixxi aktar investimenti fir-riċerka u l-iżvilupp bl-ġhan li jiġu indirizzati l-

⁶⁵ Id-Direttiva tal-Kunsill 89/105/KEE tal-21 ta' Diċembru 1988 dwar it-trasparenza ta' miżuri li jirregolaw il-prezzijiet ta' prodotti medicinali għall-użu tal-persuna u li jkunu parti mill-pjan ta' sistemi nazzjonali ta' assigurazzjoni tas-saħħha, ĜU L 40, 11.2.1989, p. 8.

objettivi ta' interess pubbliku, billi jiżdiedu r-riżorsi tal-programm qafas tal-UE għar-riċerka u l-innovazzjoni biex il-prodotti medici jsiru disponibbli; itenni l-pozizzjoni tiegħu, adottata f'riżoluzzjonijiet preċedenti⁶⁶, li l-proċeduri ta' akkwist kongunt jistgħu jservu bħala għodda biex jiġu miġġielda n-nuqqasijiet u jittejbu l-acċess ekonomiku għat-trattamenti u l-acċess għalihom fil-livell tal-UE; ifakk li l-ftehimiet ta' akkwist kongunt għandhom jitwettqu b'mod trasparenti, f'waqt u effettiv; jissottolinja, f'dan ir-rigward, li għandhom jiġu d-definiti stadiji ċari u trasparenti għall-process, il-kamp ta' applikazzjoni, l-offerta, l-ispeċifikazzjonijiet, l-iskedi ta' zmien u l-formalitajiet;

93. Jilqa' s-sħubijiet pubblici-privati għat-tishħiħ tal-innovazzjoni fil-kura tas-sahħha; jisħaq fuq il-Kollaborazzjoni fl-Innovazzjoni Ewropea tas-Sahħha, li tippromwovi l-intraprenditorija u l-innovazzjoni fis-settur tal-kura tas-sahħha u tlaqqa' flimkien l-akademja, ir-riċerka u l-industrija biex trawwem il-kollaborazzjoni u l-investiment fit-teknoloġiji tas-sahħha; iheġġeg lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jrawmu u jaċċelleraw is-sħubijiet pubblici-privati; jenfasizza l-potenzjal tas-settur privat tas-sahħha, notevolment fir-rigward tar-rwol komplementari tiegħu f'dak li jikkonċerna l-kontroll tal-mard u l-kura tas-sahħha;
94. Jisħaq fuq l-importanza tal-innovazzjonijiet biex jittejbu d-detezzjoni, id-dajanjozi, il-ġestjoni u t-trattament tal-NCDs u jenfasizza li l-iżvilupp ta' teknoloġiji medici ta' kwalità għolja tejjeb l-eżiti kliniči u proċedurali u l-kwalità tal-hajja tal-persuni li ma jitteħid;
95. Jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri joħolqu centrū Ewropew għall-infrastruttura tar-riċerka u l-iżvilupp tal-medici li jaħdem abbażi tal-prioritajiet stabbiliti mill-komunitajiet xjentifici u l-awtoritajiet tas-sahħha pubblika biex jirriċerka, jiżviluppa u jimmanifattura prodotti mediciinali ta' importanza strategika għall-kura tas-sahħha, sabiex jappoġġja lill-UE tegħleb in-nuqqasijiet tas-suq, b'enfasi fuq it-titjib tat-trattamenti u tal-kura tal-NCDs;
96. Jistieden lill-Kummissjoni u lill-Istati Membri jħarsu lejn il-possibbiltà li joħolqu impriżza farmaċewtika Ewropea waħda jew aktar mingħajr skop ta' qligh, li jkunu joperaw fl-interess pubbliku biex jimmanifatturaw mediciini ta' importanza strategika għall-kura tas-sahħha, fl-assenza ta' produzzjoni industrijali eżistenti, sabiex jikkomplementaw u jiggarrantixxu sigurtà tal-provvista u jipprevju nuqqas possibbli ta' mediciini f'sitwazzjonijiet ta' emergenza;
97. Jisħaq fuq il-ħtieġa li jiġi żgurat l-acċess għall-apparati medici eżistenti u li jissaħħu l-appoġġ għall-ħtiġijiet medici mhux issodisfati u l-investiment fihom kif ukoll l-iżvilupp u l-acċess malajr kemm jista' jkun għal apparati medici, prodotti mediciinali, servizzi tas-sahħha u soluzzjonijiet dijanjostici u ta' trattament innovattivi; jisħaq fuq il-ħtieġa li tiġi appoġġjata d-digitalizzazzjoni tas-servizzi tal-kura tas-sahħha nazzjonali li jikkontribwixxu għal kwalità, effiċjenza u aċċessibbiltà aħjar għall-pazjenti li jehtiġuhom; jemmen li t-teknoloġiji u d-digitalizzazzjoni jistgħu jikkontribwixxu għal

⁶⁶ Ir-riżoluzzjonijiet tal-Parlament Ewropew tat-12 ta' Lulju 2023 dwar il-pandemija tal-COVID-19: it-tagħlimiet meħħuda u r-rakkomandazzjonijiet għall-futur, P9_TA(2023)0282; u tas-16 ta' Frar 2022 dwar it-tishħiħ tal-Ewropa fil-ġlieda kontra l-kanċer – lejn strategija kompreksiva u koordinata, ĜU C 342, 6.9.2022, p. 109; tal-24 ta' Novembru 2021 dwar strategija farmaċewtika għall-Ewropa, ĜU C 224, 8.6.2022, p. 47; tas-17 ta' Settembru 2020 dwar in-nuqqas ta' medici – kif nindirizzaw problema emergenti. ĜU C 385, 22.9.2021, p. 83.

gestjoni u trattamenti ġodda u ahjar ghall-NCDs kif ukoll kwalità tal-ħajja mtejba ghall-persuni li jgħixu bl-NCDs; jinnota, madankollu, l-adozzjoni bil-mod tal-apparati medici skont ir-Regolament attwali dwar l-Apparati Medici⁶⁷ u r-Regolament dwar Apparati Dijanostici *In Vitro*⁶⁸, u jilqa' l-posponiment tal-applikazzjoni ta' certi dispozizzjonijiet; jistieden lill-Kummissjoni tevalwa l-ħtiġiġiet spċifici għas-setturi tal-apparati medici pedjatriċi u orfni, u tiproponi kwalunkwe emenda leġiżlattiva meħtieġa biex tiżgura l-provvista kontinwa ġħal dawn il-gruppi ta' pazjenti;

98. Jistieden lill-Istati Membri jinvestu kontinwament fl-innovazzjoni mmirata biex jindirizzaw l-NCDs; jappella ghall-inkorporazzjoni ta' approċċe ekwu ghall-istratgeġji tal-kura tas-saħħha digiżi: jinnota, f'dan ir-rigward, li l-kwalità u s-sikurezza tat-teknoloġija għandhom jiġu żgurati u li l-inugwaljanzi fl-acċess għandhom jiġu indirizzati;
99. Jinnota l-potenzjal sinifikanti tal-użu tal-intelliġenza artifiċjali, tal-analiżi algoritmika tal-“big data” u ta’ teknoloġiji moderni oħra fid-dijanjozi u fit-teħid ta’ deċiżjonijiet ghall-NCDs fis-snin li ġejjin; jissottolinja li l-kombinament tad-data tad-dinja reali, l-immudellar matematiku, l-intelliġenza artifiċjali u l-ghodod digiżi se tgħin b’mod sinifikanti biex tiżviluppa trattamenti innovattivi b’mod aktar kosteffiċjenti; iheġġeg lis-shab kollha inkarigati mill-implimentazzjoni biex f’kull ħin ikunu dejjem konxji tal-principji tal-protezzjoni u s-sigurtà tad-data, il-fiduċja, it-trasparenza, iċ-ċentriċità tal-pazjenti u l-involviment tal-pazjenti;

Sensibilizzazzjoni, riċerka u kondivizjoni tal-ġharfien

100. Jemmen li l-kondivizjoni tal-ġharfien espert, id-data, il-programmi ta’ taħriġ, l-ghodod ta’ komunikazzjoni u l-ahjar prattiki bbażati fuq l-evidenza fost l-Istati Membri hija meħtieġa biex jiġu accellerati miżuri ta’ prevenzjoni effettivi u prattiki innovattivi u tittejjeb il-ġestjoni tal-NCDs, il-kwalità tal-kura u l-eżiżi tas-saħħha, inkluži s-soluzzjonijiet digiżi;
101. Jisħaq li data ta’ kwalità tajba u evidenza hija kruċjali biex tappoġġja l-iżvilupp ta’ politiki bbażati fuq l-evidenza u mmirati għal saħħha mtejba; jinnota li l-korrelazzjoni tad-data dwar is-saħħha mad-data soċjali, ekonomika u ambjentali, u l-elementi ta’ tishih, inkluži l-elementi ta’ ekwità⁶⁹ tas-sistemi eżistenti ta’ monitoraġġ tas-saħħha se jappoġġjaw l-iżvilupp ta’ politiki bbażati fuq l-evidenza u mmirati;
102. Iqis l-Ispazju Ewropew tad-Data dwar is-Saħħha li jmiss bhala ghoddha li tista’ tikkontribwixxi għat-tishih tad-data sottostanti ghall-politika tas-saħħha pubblika bbażata fuq l-evidenza u l-ekwità tas-saħħha; jirrikonoxxi li l-isforzi għall-ġbir tad-data jrid ikollhom fil-mira kull NCD permezz ta’ firxa wiesgħa ta’ indikaturi komuni, bħall-prevalenza, l-inċidenza, il-mortalită, il-piż tas-saħħha u l-ekonomija tas-saħħha; jemmen li huwa meħtieġ aktar ġbir ta’ data ekonomika fil-livell nazzjonali sabiex jinkiseb fehim

⁶⁷ Ir-Regolament (UE) 2017/745 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-5 ta’ April 2017 dwar apparati medici, GU L 117, 5.5.2017, p. 1.

⁶⁸ Ir-Regolament (UE) 2017/746 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-5 ta’ April 2017 dwar apparati medici dijanostici *in vitro*, GU L 117, 5.5.2017, p. 176.

⁶⁹ Il-Kummissjoni Ewropea, “[Healthier Together – Inizjattiva tal-UE dwar il-mard mhux komunikabbli](#)”.

ahjar tal-ispejjeż u l-piżijiet assoċjati fl-Istati Membri;

103. Jinkoragħixxi lill-Istati Membri jimplimentaw jew itejbu teknoloġiji tas-saħħha elettronika, servizzi tat-telemedicina u t-telekura biex jiżguraw il-kontinwità tal-kura inpatient u outpatient kif ukoll il-kura fil-komunità; jenfasizzza li l-finanzjament għar-riċerka fl-ambitu ta' Orizzont Ewropa jista' jappoġġja l-użu tat-telemedicina u tassisti biex tistabbilixxi linji gwida bbażati fuq l-evidenza; jitlob li jittieħdu azzjonijiet li jiżguraw aċċess għas-servizzi tat-telemedicina, u jinnota li l-finanzjament ta' Ewropa Digitali jista' jappoġġja żieda fil-litteriżmu digħiġi għall-pazjenti u l-professionisti fil-kura tas-saħħha;
 104. Jistieden lill-Kummissjoni tistabbilixxi shubijiet tal-UE dwar l-NCDs, kif xieraq; jemmen li shubijiet bhal dawn jistgħu jlaqqgħu flimkien lill-Istati Membri u lill-awtoritajiet nazzjonali biex ifasslu pjanijiet direzzjonali u proposti innovattivi biex jiżguraw azzjonijiet effettivi u mmirati kontra l-NCDs;
 105. Jistieden lill-Kummissjoni tappoġġja ċ-Ċentru Ewropew ta' Għarfien dwar is-Saħħha biex ittejjeb ir-riċerka dwar l-NCDs, inkluži l-interkonnessjonijiet bejn is-CDs u l-NCDs u l-ġbir ta' data komparabbi u robusta dwar l-NCDs fil-livell tal-UE, biex tiddeskrivi l-kostefftivitā tal-istrategijji ta' prevenzjoni u tistimula l-investiment fil-qasam, u tiżgura sinerġiji u użu ottimali tal-Ispazju Ewropew tad-Data dwar is-Saħħha li ġej; iheġġeġ lill-Istati Membri jiskambjaw l-ahjar prattiki dwar il-prevenzjoni, il-ġestjoni u l-kura tal-NCDs fil-fora rilevanti; jisħaq fuq il-ħtieġa għal aktar riċerka dwar il-komorbiditajiet u l-ġestjoni tal-NCDs; jistieden lill-Istati Membri jistabbilixxu registri tad-data specifiċi għall-NCDs, u jinnota l-ħtieġa ta' data miftuħa dwar is-CDs;
 106. Jilqa' l-Grupp ta' Esperti tal-Kummissjoni dwar is-Saħħha Pubblika u s-sottogrupp dwar l-NCDs; jistieden lill-Kummissjoni tespandi l-grupp għall-esperti dwar il-pazjenti; jitlob lill-Kummissjoni tistabbilixxi network ta' għarfien espert Ewropew għall-prevenzjoni u l-kontroll ta' komorbiditajiet u kumplikazzjonijiet tal-NCDs, inkluži l-esperti tal-pazjenti, abbażi tal-mudell tan-Networks ta' Referenza Ewropew;
 107. Jirrikonoxxi li l-UE għandha rwol fl-appoġġ tas-saħħha globali, inkluž fir-rigward taż-żieda internazzjonali tal-NCDs; iheġġeġ, għalhekk, biex l-istrategija tas-saħħha globali tal-UE tinkludi objettivi bħal dawk li jappoġġjaw l-istrategija globali tad-WHO li telimina l-kanċer cervikali, f'konformità mal-għan tal-UE li telimina l-kanċers tal-HPV;
- ◦ ◦
108. Jagħti istruzzjonijiet lill-President tiegħu biex tghaddi din ir-riżoluzzjoni lill-Kunsill u lill-Kummissjoni.

NOTA SPJEGATTIVA

Il-mard mhux trażmissibbli (NCDs) huwa mard, li ma jghaddix minn persuna għal oħra u jikkawża 90 % tal-imwiet kollha fl-UE¹. Il-piż tal-NCDs se jiżdied minħabba l-htiġijiet tas-saħħha tal-popolazzjoni li qed tixxieħ u se jkun sfida ewlenija għas-sistemi tas-saħħha Ewropej, is-suq tax-xogħol minħabba t-telf fil-produttivitā li jista' jżid in-nuqqas ta' ħaddiema. Jeħtieg li nieħdu azzjonni biex jiġu evitati l-imwiet prematuri, tittejjeb il-kwalità tal-ħajja taċ-ċittadini u tigiż żgurata l-kompetittivitā tal-UE.

L-imwiet prematuri, il-probabbiltà bla kundizzjonijiet ta' mewt bejn l-età ta' 30 u 69 sena, minħabba mard kardjovaskulari (CVDs), kanċers, dijabete u mard respiratorju kroniku (CRD) jammontaw għal 68 % tal-imwiet prematuri kollha fl-Ewropa.

Il-promozzjoni mtejba tas-saħħha u l-prevenzjoni tal-mard jistgħu jnaqqsu l-prevalenza tal-NCDs sa 70 %². Fatturi li jistgħu jiġu pprevenuti bħall-użu tat-tabakk, l-inattività fizika, l-użu dannuż tal-alkohol, dieti mhux tajbin għas-saħħha u fatturi ambientali bħat-tniġġis tal-arja, tal-ikel, tal-ilma u tal-ħamrija kif ukoll l-esponent kimiku jżidu r-riskju tal-NCDs. Għalhekk, huwa importanti li jitheġġu azzjonijiet msahħha mmirati lejn il-prevenzjoni kif ukoll li jiġu rikonoxxuti d-drawwiet tal-irqad ħażiena u s-saħħha orali bħala fatturi li jistgħu pprevenuti.

Huwa importanti li jiġu identifikati persuni b'riskju għoli li jiżviluppaw l-NCDs u li jiġu ddijanostikati

n-nies mill-aktar fis possibbli biex itejbu l-ġestjoni tal-mard, jipprev jenu l-kumplikazzjonijiet u jiffrankaw l-ispejjeż għas-sistemi tal-kura tas-saħħha. Għalhekk, l-Istati Membri għandhom jitheġġu jnaqqsu l-NCDs mhux iddijanostikati billi jqajmu kuxjenza u jintroduċu kontrolli tas-saħħha mmirati għal individwi b'riskju għoli. Huwa importanti wkoll li wieħed jinnota li xi wħud mill-NCDs huma marbuta mill-qrib bħad-dijabete u s-CVDs u hemm sinergiji importanti li jridu jinkisbu billi jittejbu d-dijanjozi u l-kura integrata. Għalhekk, huwa importanti li jiġu żgurati data u riċerka mtejba fl-NCDs speċjalment fil-komorbiditajiet u fil-ġestjoni tal-NCDs kif ukoll li l-professionisti tal-kura primarja jitharrġu aħjar biex jidentifikaw aħjar individwi b'riskju għoli u jittrattaw l-NCDs.

Barra minn hekk, huwa importanti ħafna li jissahħu l-incentivi ghall-investimenti fl-innovazzjoni fir-rigward tal-iżvilupp ta' teknologiji, medicini u prattiki tal-kura tas-saħħha, li huma kruċjali biex jiġu żgurati l-eliminazzjoni jew it-tnejja tal-ħsara kkawżata minn fatturi ta' riskju li jistgħu jiġu pprevenuti u trattamenti godda u aħjar tal-NCDs. Huwa importanti wkoll li jittejbu l-ġħarfien u l-kondiżjoni tal-aħjar prattiki bejn l-Istati Membri biex jiġu aċċellerati miżuri effettivi ta' prevenzjoni u prattiki innovattivi. F'dan ir-rigward, il-Kummissjoni għandha tistabbilixxi sħubijiet tal-UE dwar l-NCDs.

¹ <https://www.who.int/europe/publications/i/item/WHO-EURO-2021-4479-44242-62494>.

² https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-06/eu-ncd-initiative_publication_en_0.pdf, paġna 15.

**ANNESS: LISTA TA' ENTITAJIET JEW PERSUNI
LI R-RAPPORTEUR IRČIEVA KONTRIBUT MINGĦANDHOM**

Il-lista li gejja tfasslet taħt ir-responsabbiltà eskużiva tar-rapporteur. Ir-rapporteur irċieva kontribut mill-entitajiet jew il-persuni li ġejjin fit-thejjija tal-[abbozz ta' rapport/rapport, sal-adozzjoni tiegħu fil-kumitat]:

Entità u/jew persuna
Novo Nordisk A/S
International Diabetes Federation European Region
Platform for Better Oral Health
European Society of Intensive Care Medicine
European Cancer Organisation
European Federation of Pharmaceutical Industries Associations
EUROCARE
The Health Policy Partnership
The Heart Failure Policy Network
European Heart Network
European Chronic Disease Alliance
European Brain Council
Insightec Ltd.
Haleon
Nobody Left Outside Initiative
Transforming Breast Cancer Together
Mental Health Europe
European Public Health Alliance
European Thrombosis and Haemostasis Alliance

22.9.2023

OPINJONI TAL-KUMITAT GHALL-IŻVILUPP

għall-Kumitat għall-Ambjent, is-Saħħha Pubblika u s-Sikurezza tal-Ikel

dwar il-mard mhux trażmissibbli
(2023/2075(INI))

Rapporteur għal opinjoni: Karsten Lucke

SUĞGERIMENTI

Il-Kumitat għall-Iżvilupp jistieden lill-Kumitat għall-Ambjent, is-Saħħha Pubblika u s-Sikurezza tal-Ikel, bħala l-kumitat responsabbli, biex jinkorpora s-suġġerimenti li ġejjin fil-mozzjoni għal riżoluzzjoni tiegħu:

- wara li kkunsidra l-Artikolu 208 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea (TFUE), li jiddikjara, b'mod partikolari, li l-Unjoni jeħtiġilha tqis l-objettivi tal-kooperazzjoni għall-iżvilupp fil-politiki li hija timplimenta li x'aktarx li jolqtu lill-pajjiżi li qed jiżviluppaw,
- wara li kkunsidra d-dikjarazzjoni kongunta tat-30 ta' Ġunju 2017 mill-Kunsill u r-rappreżentanti tal-gvernijiet tal-Istati Membri li itaqgħu fi ħdan il-Kunsill, il-Parlament Ewropew u l-Kummissjoni Ewropea dwar “Il-kunsens Ewropew għall-iżvilupp il-ġdid”⁷²,
- wara li kkunsidra l-Aġenda 2030 tan-Nazzjonijiet Uniti għall-Iżvilupp Sostenibbli u l-Għanijiet ta’ Żvilupp Sostenibbli (SDGs),
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tal-15 ta’ Ġunju 2023 dwar l-implementazzjoni u t-twettiq tal-Ġanijiet ta’ Żvilupp Sostenibbli⁷³,
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tat-12 ta’ Lulju 2023 dwar il-pandemija tal-COVID-19: it-tagħlimiet meħuda u r-rakkmandazzjonijet għall-futur⁷⁴,
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tal-14 ta’ Marzu 2023 dwar il-Koerenza tal-Politiki għall-Iżvilupp⁷⁵,
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tas-6 ta’ Ottubru 2021 dwar ir-rwol tal-politika tal-iżvilupp fir-rispons għat-telf tal-bijodiversità fil-pajjiżi li qed jiżviluppaw, fil-kuntest

⁷² GU C 210, 30.6.2017, p. 1.

⁷³ Testi adottati, P9_TA(2023)0250.

⁷⁴ Testi adottati, P9_TA(2023)0282.

⁷⁵ Testi adottati, P9_TA(2023)0071.

tat-twettiq tal-Àġenda 2030⁷⁶,

- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tas-27 ta' Ottubru 2015 dwar il-križi tal-Ebola: it-tagħlimiet fit-tul u kif jistgħu jiġu msaħħha s-sistemi tas-saħħha fil-pajjiżi li qed jiżviluppaw biex jiġu prevenuti kriżijiet futuri⁷⁷,
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tal-20 ta' Mejju 2021 dwar l-aċċellerazzjoni tal-progress u l-indirizzar tal-inugwaljanzi biex, sal-2030, l-AIDS ma jibqax theddida għas-saħħha pubblika⁷⁸,
- wara li kkunsidra l-opinjoni tal-Kumitat ghall-Iżvilupp dwar il-proposta għal regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ĝunju 2022 dwar l-użu sostenibbli tal-prodotti ghall-protezzjoni tal-pjanti u li jemenda r-Regolament (UE) 2021/2115 (COM(2022)0305),
- wara li kkunsidra r-riżoluzzjoni tiegħu tal-14 ta' Ĝunju 2023 dwar l-iżgurar tas-sigurta tal-ikel u r-reziljenza fit-tul tal-agrikoltura tal-UE⁷⁹,
- wara li kkunsidra l-proposta għal regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ĝunju 2022 dwar l-użu sostenibbli tal-prodotti ghall-protezzjoni tal-pjanti u li jemenda r-Regolament (UE) 2021/2115 (COM(2022)0305),
- wara li kkunsidra l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tat-30 ta' Novembru 2022 bit-titlu “Strateġija tal-UE għas-Saħħha Globali – Saħħha Aħjar għal Kulħadd f'Dinja li qed Tinbidel” (COM(2022)0675),
- wara li kkunsidra l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tal-20 ta' Mejju 2020 bit-titlu “Strateġija “Mill-Għalqa sal-Platt” għal sistema tal-ikel ġusta, tajba għas-saħħha u favur l-ambjent” (COM(2020)0381),
- wara li kkunsidra l-komunikazzjoni tal-Kummissjoni tal-11 ta' Dicembru 2019 intitolata “Il-Patt Ekologiku Ewropew” (COM(2019)0640),
- wara li kkunsidra r-Riżoluzzjoni tan-NU 68/300 tas-17 ta' Lulju 2014 bit-titlu “Dokument Konklużiv tal-laqgħa ta' livell għoli tal-Assemblea Ġenerali dwar ir-rieżami u l-valutazzjoni komprensivi tal-progress miksub fil-prevenzjoni u l-kontroll ta' mard mhux trażmissibbli”,
- wara li kkunsidra l-Pjan ta' Azzjoni Globali 2013-2020 tal-Organizzazzjoni Dinjija tas-Saħħha (WHO) tas-27 ta' Mejju 2013 li ġie estiż sal-2030,
- wara li kkunsidra d-Dikjarazzjoni Politika 66/2 tan-NU tal-24 ta' Jannar 2012 tal-laqgħa ta' livell għoli tal-Assemblea Ġenerali dwar il-prevenzjoni u l-kontroll tal-mard mhux trażmissibbli,
- wara li kkunsidra r-rapport tad-WHO tas-16 ta' Frar 2023 bit-titlu “A clinical case

⁷⁶ GU C 132, 24.3.2022, p.2.

⁷⁷ GU C 355, 20.10.2017, p. 2.

⁷⁸ GU C 15, 12.1.2022, p. 1.

⁷⁹ Testi adottati, P9_TA(2023)0238.

definition of post-COVID-19 conditions in children and adolescents by expert consensus” (Definizzjoni tal-każ kliniku tal-kundizzjonijiet ta’ wara l-COVID-19 fit-tfal u fl-adolexxenti, skont kunsens ta’ esperti),

- wara li kkunsidra r-rapport tad-WHO tas-6 ta’ Ottubru 2021 bit-titolu “A clinical case definition of post-COVID-19 conditions by a Delphi consensus” (Definizzjoni tal-każ kliniku tal-kundizzjonijiet ta’ wara l-COVID-19, skont kunsens ta’ Delphi),
- wara li kkunsidra r-Rapport 49/43 tar-Rapporteur Specjali tan-NU dwar id-dritt ghall-ikel, Michael Fakhri, tat-30 ta’ Diċembru 2021 bit-titolu “Seeds, right to life and farmers’ rights” (Żrieragh, dritt ghall-ħajja u drittijiet tal-bdiewa),
- wara li kkunsidra r-Rapport 46/33 tar-Rapporteur Specjali tan-NU dwar id-dritt ghall-ikel, Michael Fakhri, tal-24 ta’ Diċembru 2020 bit-titolu “Right to food” (Dritt ghall-ikel) (A/HRC/46/33),
- wara li kkunsidra r-Riżoluzzjoni 39/12 tal-Kunsill tad-Drittijiet tal-Bniedem tan-NU tat-28 ta’ Settembru 2018 dwar id-Drittijiet tal-Bdiewa u ta’ Persuni Oħra li Jaħdmu f’Żoni Rurali ,
- wara li kkunsidra r-Riżoluzzjoni 61/295 tan-NU tat-2 ta’ Ottubru 2007 dwar id-Drittijiet tal-Popli Indiġeni,

A. billi d-dritt li wieħed igawdi l-ogħla standard possibbli ta’ saħħa fizika u mentali huwa dritt fundamentali tal-bniedem li huwa konformi mad-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 25 tad-Dikjarazzjoni Universali tad-Drittijiet tal-Bniedem; billi dan id-dritt qed jiġi miċħud lil aktar minn għoxrin fil-mija tal-popolazzjoni tad-dinja; billi l-Artikolu 35 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea jappella għal livelli għoli ta’ protezzjoni tas-saħha tal-bniedem fid-definizzjoni u l-implementazzjoni tal-politiki u l-attivitajiet kollha tal-Unjoni; billi l-mard mhux trażmissibbli, jew il-mard kroniku, huwa l-kawża tal-mewt ta’ 41 miljun persuna fis-sena u jammonta għal 74 % tal-imwiet kollha fil-livell dinji; billi n-nies fin-Nofsinhar Globali huma affettwati b’mod sproporzjonat, u skont l-estimi tad-WHO, 77 % tal-imwiet prematuri kollha minn mard mhux trażmissibbli jseħħu f’pajjiżi b’introju baxx u medju (LMICs); billi l-mard mhux trażmissibbli spiss ikun marbut ma’ diżabilità kronika relatata mal-mard; billi l-SDG 3 jitlob li tigi żgurata hajja sana u li jiġi promoss il-benesseri għal kulhadd f’kull età. billi l-mira 3.4 tal-SDG dwar il-mard mhux trażmissibbli u s-saħħa mentali, li hija interkonnessa mal-SDGs lil hinn mill-SDG 3, għandha l-ghan li tnaqqas b’terz il-mortalità prematura mill-erba’ raggruppamenti ewlenin tal-mard mhux trażmissibbli: mard kardjovaskulari, kanċer, mard respiratorju kroniku u dijabet;

B. billi l-mard trażmissibbli jista’ jkollu konsegwenzi kroniči mhux trażmissibbli, u u din hija r-raġuni l-ghala hemm bżonn li jittejjeb l-acċess għad-dijanjozi, it-trattament u l-kura tal-mard mhux trażmissibbli fil-pajjiżi li qed jiżviluppaw; billi l-multimorbidità, inkluži l-infezzjoni tal-HIV, id-dijabete, l-ipertensijni, il-kanċers u l-kundizzjonijiet respiratorji kroniči, kienet fattur ta’ riskju partikolari matul il-pandemija tal-COVID-19; billi l-programmi tas-saħħa kompartimentalizzati ma kinux ta’ għajnejha għal persuni li digħi jebtu minn mard mhux trażmissibbli; billi t-trattamenti speċjalizzati għandhom jiġu integrati fil-kura tas-saħħa primarja u fis-sistemi tal-kura tas-saħħa nazzjonali sabiex ikunu adatti għal pandemiji futuri u l-konsegwenzi kroniči tagħhom; billi l-persuni bl-

HIV/AIDS huma f'riskju konsiderevoli li jieħdu COVID fit-tul (riskju erba' darbiet akbar), b'mod partikolari dawk b'indeboliment newrokonjittiv; billi s-sigurtà tas-saħħha globali mhux biss trid tqis it-theddida immedjata ta' mard infettiv, iżda trid tindirizza wkoll it-tbatija kronika fit-tul bhala konsegwenza ta' dan; billi l-interazzjonijiet bejn mard trażmissibbli u mard mhux huma kumplessi u spiss jippreżentaw fatturi ta' riskju kondiviżi; billi l-koeżistenza ta' mard mhux trażmissibbli u mard trażmissibbli twassal għal żieda fil-morbidità, b'mod partikolari fl-LMICs;

- C. billi l-pajjiži li qed jiżviluppaw jiffaċċjaw restrizzjonijiet serji fil-finanzjament tal-kura tas-saħħha, b'mod partikolari fir-rigward tal-mard mhux trażmissibbli; billi l-mard post-infettiv, jew is-sindromi ta' infezzjoni post-akuta (PAIS), ilhom magħrufa għal żmien twil u jikkawżaw diżabilità kronika wara l-influwenza, l-Ebola, id-dengue, il-poljo, iċ-chikungunya, il-virus Epstein-Barr jew il-mononukleozi, il-borreliozi jew il-marda ta' Lyme, il-giardiasis jew il-lambliasis u oħra; billi l-PAIS kollha, minkejja li huma kkawżati minn aġenti infettivi differenti, għandhom profili tas-sintomi simili għal xulxin; billi t-trikkib tas-sintomi f'dawn il-PAIS kollha, b'mod partikolari l-iżvilupp tal-encefalomijelite mijalġika/sindromu ta' għeja kronika (ME/CFS), jissuġġerixxi patoġenesi komuni; billi l-attenzjoni u l-finanzjament għar-riċerka dwar dawn il-konsegwenzi kronici mhumiex rikonoxxuti biżżejjed u mhumiex riċerkati biżżejjed; billi l-malarja twassal ukoll għal mard post-infettiv li jista' jiġi deskridd bħala stat infjammatorju kroniku b'similaritajiet mal-ME/CFS; billi xi pazjenti jiżvilupp is-sindromu post-newrologiku ta' malarja ; billi ż-Żika tikkawża sintomi kronici billi tippersisti f'forom latenti, u tikkawża mard post-infettiv; billi l-PAIS kisbu saħansitra aktar rilevanza mill-pandemija tal-COVID-19, peress li l-COVID fit-tul, jew il-konsegwenzi post-akuti tas-SARS-CoV-2 (PASC), huma marda post-infettiva li taffetta mill-inqas 65 miljun persuna fil-livell dinji; billi ghadd sinifikanti ta' pazjenti b'COVID fit-tul jiżviluppaw ukoll ME/CFS u jkollhom similaritajiet ma' pazjenti oħra b'PAIS; billi l-COVID fit-tul waħdu jżid piż sostanzjali għas-sistemi tal-kura tas-saħħha globali u għall-ekonomiji nazzjonali; billi għalkemm l-pandemiji li jmiss aktarx jiġu segwiti minn PAIS u l-istratgeġja tal-UE għas-saħħha globali tal-2022 la tindirizza l-COVID fit-tul u lanqas il-PAIS b'mod ġenerali; billi l-PAIS ma jistgħux jitqiesu "mard rari" minħabba l-prevalenza ġenerali tal-ME/CFS waħedha u ġertament mhux mill-bidu tal-prevalenza għolja ta' COVID fit-tul; billi l-politika ta' kooperazzjoni għall-iżvilupp tal-UE għandha tiffoka fuq approċċ komprensiv u integrat li jindirizza l-fatturi ta' riskju u d-determinanti multipli ta' mard mhux trażmissibbli fil-pajjiži shab, filwaqt li jitqiesu wkoll il-fatturi soċċjali, ekonomiċi u ambjentali li huma rilevanti għal kull kunttest speċifiku; billi l-kopertura universali tas-saħħha hija fattur importanti fil-prevenzjoni u t-trattament ta' mard mhux trażmissibbli;
- D. billi l-mard mhux trażmissibbli huwa marbut mal-faqar peress li jimpedixxi inizjattivi intiżi għat-tnaqqis tal-faqar billi jżidu l-ammont tal-ispejjeż tal-unitajiet domestiċi għall-kura tas-saħħha; billi t-trattamenti għal mard mhux trażmissibbli għandhom it-tendenza li jinvolvu trattament fit-tul li jista' jkun diffiċċi biex jiġi aċċessat u li jkollu impatt sinifikanti fuq il-baġits tal-unitajiet domestiċi; billi l-mard mhux trażmissibbli mħuwiex marbut biss mal-mortalità eċċessiva, iżda wkoll mal-effetti tal-morbożità, id-diżabilità relatata mal-mard kroniku u żieda fil-piżżejjiet soċċoekonomiċi fuq l-individwi u l-familji, inkluż il-faqar minħabba t-trattament fit-tul u l-ispejjeż tal-kura u t-telf tal-produttività; billi dan jhedded b'mod konsiderevoli d-dħul tal-unitajiet domestiċi u jfixkel l-ekonomiji nazzjonali, u b'hekk il-mard nhux trażmissibbli jsir fattur li jikkontribwixxi

għall-faqar u l-ġuħ;

- E. billi l-għoti ta' kura, prevenzjoni u trattament adegwati għall-pazjenti b'mard mhux trażmissibbli jfisser li jridu jiġu indirizzati ħafna sfidi, bħal aċċess inadegwat għall-kura medika, il-faċilitajiet tal-kura tas-saħħha u l-professjonisti tal-kura tas-saħħha, kif ukoll defiċits fl-istrutturi tal-kura tas-saħħha, b'mod partikolari fil-pajjiżi li qed jiżviluppaw; billi l-pandemija tal-COVID-19 esponiet l-investiment insuffiċjenti fil-forza tax-xogħol tal-kura tas-saħħha u wriet kemm is-sistemi tas-saħħha ma kinux ippreparati biex jirrispondu għal kriżi tas-saħħha globali; billi s-sistemi tas-saħħha tal-LMICs jiffukaw fuq mard akut minħabba d-dghufijiet tagħhom; billi, b'rīzultat ta' dan, il-perkors ta' pazjent spiss ikun ikkaratterizzat minn lakuni, jew fil-faži dijanostika, jew matul it-trattament, jew minħabba nuqqas ta' aderenza mat-terapija; billi l-prevenzjoni ta' spiss hija nieqsa f'dawk is-sistemi; billi l-pandemija tal-COVID-19 poġġiet pressjoni dejjem akbar fuq is-saħħha mentali, specjalment fost iż-żgħażagh u dawk li digħi jebtu minn mard mentali;
- F. billi l-Għanijiet Globali għall-Iżvilupp Sostenibbli jinkludu l-ġlieda kontra l-faqar, inkluż l-aċċess għall-ħtiġijiet bażiċi tal-bniedem tas-saħħha, l-eliminazzjoni tal-ġuħ, inkluż l-istabbiliment ta' produzzjoni sostenibbli tal-ikel, u l-benesseri, inklużi sistemi tas-saħħha ahjar u aktar aċċessibbli biex tiżdied l-istennija tal-ghomor; billi s-sigurtà tal-ikel u l-edukazzjoni għandhom impatt sinifikanti fuq is-saħħha fil-qasam tal-mard mhux trażmissibbli; billi, b'mod ġenerali, barra mill-infezzjonijiet u l-fatturi ta' riskju tal-imġiba interkonnessi ma' fatturi soċċoekonomiċi, skont id-WHO, it-tibdil fil-klima, it-tniġġis tal-arja u l-mard mhux trażmissibbli jirrappreżentaw uħud mill-aktar theddid serju għas-saħħha globali, u huwa għalhekk li l-approċċ Sahħha Wahda jeħtieg li jsir fattur determinanti fil-prevenzjoni u l-ġlieda kontra r-riskji għas-saħħha;
1. Jinsab imħasseb ħafna dwar il-prevalenza għolja ta' mard mhux trażmissibbli bħala kawża ta' rata eċċessiva ta' mortalità u morbidità; jissottolinja l-fatt li l-mard mhux trażmissibbli ma jingħatax attenzjoni adegwata globalment u jwassal għal konsegwenzi partikolarmen gravi fl-LMICs; jissottolinja l-fatt li s-saħħha b'mod ġenerali u s-sigurtà tas-saħħha globali jeħtiegu aktar attenzjoni politika u appoġġ finanzjarju b'enfasi specjalji fuq il-mard mhux trażmissibbli, b'mod partikolari peress li jistgħu jkunu mistennija aktar pandemiji b'mard kroniku post-infettiv; jistieden lill-UE taħdem b'mod attiv flimkien mad-WHO u ma' organizzazzjonijiet internazzjonali rilevanti oħra u ssir attiva fil-livell internazzjonali f'dan ir-rigward, sabiex tiggarantixxi approċċ xieraq u koordinat; jistieden lill-Kummissjoni tkompli tappoġġja lill-Istati Membri fl-isforzi tagħhom biex jilħqu d-disa' miri volontarji tan-NU u tad-WHO sal-2025, kif ukoll il-mira ta' žvilupp sostenibbli 3.4, li għandha l-ghan li tnaqqas il-mortalità prematura minn mard trażmissibbli b'terz sal-2030 u tippromwovi s-saħħha u l-benesseri mentali;
 2. Jilqa' l-istrategija tas-saħħha globali tal-Kummissjoni tal-2022 intitolata "Sahħha Aħjar għal Kulħadd f'Dinja li qed Tinbidel", li tenfasizza b'mod partikolari l-Prinċipju ta' Gwida 2 li jippromwovi approċċ komprensiv, inkluż l-aċċess ekwu għas-servizzi tas-saħħha, il-prevenzjoni tal-mard, it-trattament ta' kwalità affordabbli, ir-riabilitazzjoni u l-kura palljattiva ghall-ġlieda kontra l-mard trażmissibbli u mhux trażmissibbli; jinnota li huwa meħtieg approċċ unifikat u integrat biex jitnaqqas il-piż tal-mard mhux trażmissibbli; jissottolinja l-fatt li l-prevalenza ta' mard mhux trażmissibbli tista' titnaqqas b'70 % permezz tal-kura tas-saħħha u l-prevenzjoni tal-mard biss;

3. Jissottolinja r-relazzjoni bidirezzjonali bejn il-mard trażmissibbli u mhux trażmissibbli, kif deher matul il-pandemija tal-COVID-19, b'mod partikolari f'pajjiži bi prevalenza għolja ta' HIV/AIDS; jistieden lill-Kummissjoni tintegħra programmi kompartmentalizzati fil-kura tas-saħha primarja, kif issuġġerit mir-rapport tal-NCD Countdown 2030 ippubblikat fl-2022⁸⁰; jenfasizza, għalhekk, ir-rwol importanti ta' punti ta' kura interdixxiplinari u l-ħtieġa tagħhom; jistieden lill-UE u lill-Istati Membri tagħha jappoġġjaw lill-pajjiži li qed jiżviluppaw fl-isforzi ta' riċerka u ġbir ta' data biex jifhmu aħjar il-prevalenza, il-fatturi ta' riskju u l-impatt tal-mard mhux trażmissibbli f'popolazzjonijiet differenti, sabiex jippermettu t-teħid ta' deciżjonijiet fuq il-baži ta' evidenza u t-tfassil ta' interventi mmirati; jissottolinja l-ħtieġa li jitfasslu u jiżdiedu s-soluzzjonijiet għal popolazzjonijiet b'riskju għoli, b'rīzorsi limitati u marginalizzati;
4. Jenfasizza ż-żieda f'daqqa fil-PAIS wara l-infezzjonijiet tal-COVID-19, li f'dan il-każ jisnejhu wkoll COVID fit-tul; josserva li l-PAIS išeħhu wkoll wara infezzjonijiet batterici, viral u parassitiċi oħra, inkluži l-mononukleozi, il-marda ta' Lyme, l-Ebola, il-poljo u l-influwenza; ifakk li l-patoġenesi tal-PAIS hija marbuta mal-ME/CFS; jinsab imħasseb li minkejja l-fatt li sal-lum 65 miljun persuna sofrew minn COVID fit-tul u minkejja l-pressjoni ta' infezzjoni mill-ġdid u r-riskju ta' pandemiji futuri, l-istratgeġja tas-saħħha globali tal-2022 la tindirizza l-konsegwenzi post-akuti tas-SARS-CoV-2 u lanqas tal-PAIS b'mod generali; jistieden lill-UE, abbaži tat-tagħlimiet meħuda mill-pandemija, tagħmel il-PAIS priorità u tizviluppa strategija tal-UE għall-PAIS, simili għall-pjan tal-Ewropa biex jingħeblek il-kanċer u l-istratgeġja tal-UE dwar is-saħħha mentali, u testendi l-istratgeġja PAIS għas-sigurtà tas-saħħha globali, inkluż fl-implimentazzjoni tal-istratgeġja tas-saħħha globali;
5. Jenfasizza li l-kost uman u finanzjarju tal-mard mhux trażmissibbli huwa mistenni jiżdied, minħabba l-fatt li dawk li jbatu minnu huma wkoll aktar probabbli li jiġu affettwati minn mard ieħor; jistieden lid-WHO tipprovdi aktar finanzjament għar-riċerka u l-iżvilupp ta' vacċini u medicini għall-mard mhux trażmissibbli u tiffacilita l-aċċess għal farmaċewtici essenzjali li jkunu affordabbi; ifakk li r-riżorsi tal-Instrument ta' Viċinat, ta' Kooperazzjoni għall-Iżvilupp u ta' Kooperazzjoni Internazzjonali jistgħu jintużaw ukoll fil-kura tas-saħħha; iħegġeg lill-UE tistabbilixxi programmi biex tindirizza l-mard mhux trażmissibbli kroniku u sever billi tiżgura li l-mediċini, it-teknologiji u dd-dianjostika essenzjali jkunu kemm disponibbli kif ukoll aċċessibbli fl-isptarijiet distrettwali;
6. Jissottolinja l-ħtieġa ta' innovazzjoni teknologika u organizzattiva, kif ukoll kooperazzjoni multilaterali dejjiema u kkoordinata; jinnota li l-Prinċipju ta' Gwida 2 tal-istratgeġja għas-saħħha globali għandu l-mira li jiżgura li l-vacċini, it-trattamenti u dd-dianjostici innovattivi għal mard infettiv u mhux trażmissibbli ġdid, prevalenti jew ittraskurat jiġu žviluppati u użati, anki permezz ta' finanzjament minn Orizzont Ewropa u s-Shubija għall-Provi Klinici bejn Pajjiżi Ewropej u Pajjiżi fil-Faži ta' Żvilupp tas-Saħħha Globali UE-Afrika (EDCTP3) għar-riċerka, il-bini tal-kapaċitajiet u t-tishħiħ tal-ambjent regolatorju fl-Afrika sub-Saharjana; jitlob li t-Tim Ewropa jimplimenta dan l-approċċ, b'enfasi fuq il-mard mhux trażmissibbli;
7. Ifakk fil-prevalenza għolja tal-PAIS fil-pajjiži tan-Nofsinhar Globali; jitlob li jiġu

⁸⁰ NCD Countdown 2030 huwa sforz kollaborattiv mid-WHO, l-NCD Alliance, l-Imperial College u The Lancet. L-NCD Countdown ippubblika rapporti biannwali.

appoġġjati s-shubijiet ta' kooperazzjoni fir-riċerka u l-innovazzjoni farmaċewtika u l-holqien ta' networks ghall-iskambju ta' data u riżultati tar-riċerka dwar il-PAIS u ghall-appoġġ tal-iżvilupp ta' medikazzjoni ghall-PAIS kollha; jilqa' s-shubijiet fit-tul bħal bejn l-Institut Pasteur de Dakar fis-Senegal u l-Koalizzjoni ghall-Innovazzjoni fit-Thejjija ghall-Epidemiji (CEPI) u jitlob li Tim Ewropa jippermetti dawn is-shubijiet anke ghall-mard mhux trażmissibbli u b'mod partikolari l-PAIS permezz ta' inizjattivi tal-Global Gateway; jigbed l-attenzjoni ghall-htiega ta' kondiviżjoni tal-gharfien u l-ġbir tad-data, l-iskrinjar u l-identifikazzjoni bikrija tal-mard u ta' gestjoni tad-dijanjozi u t-trattament; jenfasizza li mudelli ta' negozju innovattivi jipprovdu l-opportunità li jinħolqu incēntivi ghall-pazjenti u l-fornituri tas-servizzi biex ilestu l-programmi ta' prevenzjoni; jitlob il-kooperazzjoni ma' dawk il-pajjiżi mhux tal-UE f'dan il-qasam; jitlob ukoll appoġġ għall-kapaċità tal-produzzjoni farmaċewtika lokali u pubblika fil-pajjiżi li qed jiżviluppaw;

8. Ifakk li s-saħħha hija kundizzjoni meħtiega ghall-iżvilupp tal-bniedem; jishaq fuq il-ħtiega li jissahħu s-sistemi tal-kura tas-saħħha fil-pajjiżi shab u li jiġi pprovdut appoġġ ghall-integrazzjoni tal-programmi tal-mard mhux trażmissibbli fis-sistemi nazzjonali modernizzati tas-saħħha pubblika, inkluż billi jsir investiment fi programmi ta' bini tal-kapaċità biex jissahħu l-ħiliet u l-gharfien tal-professionisti tal-kura tas-saħħha, ir-riċerkaturi u dawk li jfasslu l-politika fl-indirizzar tal-mard mhux trażmissibbli; jissottolinja li, b'mod partikolari, l-edukazzjoni u t-taħriġ tal-professionisti tal-kura tas-saħħha fil-pajjiżi li qed jiżviluppaw u b'mod partikolari fil-pajjiżi l-anqas żviluppati (LDCs) jista' jkollhom rwol fit-titjib tal-eżi tas-saħħha; jistieden, għalhekk, lill-UE tappoġġja l-investiment fl-edukazzjoni u l-ħiliet fil-qasam tas-saħħha fil-pajjiżi li qed jiżviluppaw;
9. Ifakk li l-priorità 2 tal-istratēġija tas-saħħha globali Ewropea hija li "ssaħħħah is-sistemi tas-saħħha u tavvanza l-kopertura tas-saħħha universali", li hija r-raġuni għaliex jeħtieg li jiġu mobilizzati fondi pubblici addizzjonal u għandha tingħata attenzjoni partikolari lill-azzjoni preventiva u lid-dijanostika, filwaqt li l-approċċi cċentrat fuq il-komunità jistgħu jiffaċilitaw dawn l-aspetti;
10. Jenfasizza li l-faqar huwa wieħed mill-kawži ewlenin u waħda mill-konsegwenzi tal-mard kroniku fit-tul, it-tbatija u l-istigma, li jeskludi lil dawk affettwati mill-opportunitajiet ta' impieg u jwassal għal iżolament soċjali; jenfasizza, għalhekk, il-ħtiega li ssir aktar enfasi fuq il-mard mhux trażmissibbli fl-assistenza ghall-iżvilupp għas-saħħha u fuq l-appoġġ għas-sistemi tal-kura tas-saħħha primarja orizzontali b'mod ekwu li jiżgura l-protezzjoni tar-riskju finanzjarju; jishaq li l-kura tas-saħħha primarja għandha tkun aċċessibbli u affordabbli għan-nies kollha, li jimplika wkoll titjib fl-infrastruttura tas-saħħha u l-indirizzar tar-restrizzjonijiet fuq l-aċċess ghall-mediciċini u l-vacċini; jinsab imħasseb dwar l-investiment fi spartijiet bi skop ta' qligh fin-Nofsinhar Globali u jitlob li Tim Ewropa jiżviluppa salvagwardji li jiżguraw aċċess ekwu għall-kura tas-saħħha f'każijiet fejn ikunu involuti l-fondi ghall-iżvilupp tal-UE; jissottolinja l-fatt li l-appoġġ għall-kura tas-saħħha primarja sabiex tīgħiż żgurata l-ġestjoni tal-mard mhux trażmissibbli muhuwiex bizzżejjed, iżda minħabba l-prevalenza għolja ta' mard mhux trażmissibbli, aktar sensibilizzazzjoni, taħriġ ta' persuni mediċi personali u sehem akbar tal-assistenza ghall-iżvilupp għandhom jiġu ddedikati għal mard mhux trażmissibbli;

11. Jitlob li jiġi ffaċilitat l-aċċess għal servizzi tas-saħħha essenzjali u li l-politika tas-saħħha globali tissahħħa fl-oqsma tat-twissija bikrija, il-prevenzjoni u s-sensibilizzazzjoni, bl-għan li jintlaħqu l-Għanijiet ta' Żvilupp Sostenibbli relatati mas-saħħha u f'konformità mal-istrategija globali tas-saħħha li ssegwi approċċ ibbażat fuq id-drittijiet tal-bniedem sabiex jiġi żgurat l-aċċess minn gruppi vulnerabbi għas-saħħha anke fil-kuntest ta' diżzastru naturali jew dawk ikkawża mill-bniedem u l-impatti tat-tibdil fil-klima; jitlob li dan l-approċċ ibbażat fuq id-drittijiet tal-bniedem jiġi implimentat, inkluż billi jiġu indirizzati l-mard mhux tražmissibbli u s-sindromi postinfettivi li s'issa ġew traskurati;
12. Jenfasizza l-importanza tal-prevenzjoni tal-mard mhux tražmissibbli; jenfasizza l-ħtieġa li l-pajjiżi li qed jiżviluppaw jiġu appoġġjati fl-edukazzjoni tal-komunitajiet dwar il-fatturi ta' riskju u l-istrategiji ta' prevenzjoni għal mard mhux tražmissibbli billi tinxtered informazzjoni permezz ta' diversi mezzi kredibbli;
13. Ifakkar fl-iskala tal-problema tal-miżinformazzjoni dwar is-saħħha u l-periklu potenzjali għall-hajja tal-bniedem ikkawżat minn dan, kif deher b'mod ċar matul il-pandemja tal-COVID-19; jistieden lill-Kummissjoni tappoġġja progetti, għodod u politiki li għandhom l-ġhan li jiġieldu l-miżinformazzjoni dwar is-saħħha; jistieden, barra minn hekk, lid-WHO tippromwovi aktar sensibilizzazzjoni u informazzjoni fil-ġlieda kontra l-mard tražmissibbli bħall-kanċer u d-dijabete, kif ukoll fil-prevenzjoni ulterjuri tal-abbuż mis-sustanzi;
14. Jissottolinja l-impatt tal-ambjent tal-ġħajxien fuq is-saħħha u fuq il-prevenzjoni tal-mard mhux tražmissibbli; ifakkars li l-approċċ “Saħħha Wahda” jinsab fl-interfaċċa bejn is-saħħha ekoloġika, dik tal-annimali u dik tal-bniedem; jistieden lill-UE timpenja ruħha għal tfassil u implementazzjoni fattibbli tal-approċċ Saħħha Wahda fil-livell Ewropew u internazzjonali permezz tad-WHO, l-organizzazzjonijiet reġjonali u l-Istati Membri, b'mod partikolari fin-negożjati relatati mat-trattat dwar il-pandemja ppjanat u l-istrategija globali tas-saħħha; iħegġeg lil Tim Ewropa jiftakar, f'dan ir-rigward, fil-prinċipju tal-koerenza tal-politiki għall-iżvilupp kif minqux fl-Artikolu 208 tat-TFUE u jqis l-approċċ Saħħha Wahda fil-programmazzjoni u l-azzjoni fis-settur tas-saħħha, inkluż f'oqsma intersezzjonali bħall-bijodiversità, l-agrikoltura u ambjent ta' għajxien b'saħħtu;
15. Jishaq li t-twettiq ta’ “saħħha orizzontali” permezz ta’ approċċ olistiku u bbażat fuq id-drittijiet jinvolvi l-indirizzar shih tan-natura multidimensjonalis tas-saħħha abbażi tal-approċċ Saħħha Wahda; jinnota bi thassib kbir li s-sustanzi niġġiesa fl-ambjent għandhom impatt enormi fuq is-saħħha globali, specjalment fl-LMICs; jistieden lill-UE tassisti lill-pajjiżi li qed jiżviluppaw, b'mod partikolari l-LMICs u l-LDCs, fl-ġhoti ta’ priorità għall-prevenzjoni tal-mard permezz ta’ investimenti fil-ġestjoni tat-tniġġis, inkluż permezz ta’ strategiji dwar l-aċċess għal energijsi nodfa, trasport nadif u effiċjenti, il-kontroll tal-emissjonijiet industriali u l-użu tajjeb tas-sustanzi kimiċi; jinnota li din hija strategija kosteffettiva hafna għat-tishħiħ tas-saħħha tal-popolazzjoni, it-naqqis tal-piż fuq ir-riżorsi limitati tas-saħħha u l-avvanz tal-iżvilupp nazzjonali.

**INFORMAZZJONI DWAR L-ADOZZJONI
FIL-KUMITAT LI JINTALAB JAGHTI OPINJONI**

Data tal-adozzjoni	20.9.2023	
Riżultat tal-votazzjoni finali	+: -: 0:	14 1 4
Membri preženti ghall-votazzjoni finali	Hildegard Bentele, Stéphane Bijoux, Dominique Bilde, Christophe Clergeau, Ryszard Czarnecki, Mónica Silvana González, György Hölvényi, Rasa Juknevičienė, Karsten Lucke, Erik Marquardt, Janina Ochojska, Michèle Rivasi, Miguel Urbán Crespo, Bernhard Zimniok	
Sostituti preženti ghall-votazzjoni finali	Frances Fitzgerald, Marlene Mortler, Patrizia Toia, Carlos Zorriño	
Sostituti (skont l-Artikolu 209(7)) preženti ghall-votazzjoni finali	Róza Thun und Hohenstein	

**VOTAZZJONI FINALI B'SEJHA TAL-ISMIJIET
FIL-KUMITAT LI JINTALAB JAGHTI OPINJONI**

14	+
ECR	Ryszard Czarnecki
PPE	Hildegard Bentele, Frances Fitzgerald, György Hölvényi, Rasa Juknevičienė, Marlene Mortler, Janina Ochojska
Renew	Stéphane Bijoux, Róza Thun und Hohenstein
S&D	Christophe Clergeau, Mónica Silvana González, Karsten Lucke, Patrizia Toia, Carlos Zorriño

1	-
ID	Bernhard Zimniok

4	0
ID	Dominique Bilde
The Left	Miguel Urbán Crespo
Verts/ALE	Erik Marquardt, Michèle Rivasi

Tifsira tas-simboli użati:

- + : favur
- : kontra
- 0 : astensjoni

**INFORMAZZJONI DWAR L-ADOZZJONI
FIL-KUMITAT RESPONSABBLI**

Data tal-adozzjoni	7.11.2023
Rizultat tal-votazzjoni finali	+: -: 0: 63 2 5
Membri preženti ghall-votazzjoni finali	João Albuquerque, Catherine Amalric, Mathilde Androuët, Maria Arena, Margrete Auken, Marek Paweł Balt, Traian Băsescu, Aurélie Beigneux, Hildegard Bentele, Sergio Berlato, Alexander Bernhuber, Malin Björk, Michael Bloss, Delara Burkhardt, Pascal Canfin, Sara Cerdas, Mohammed Chahim, Tudor Ciuhodaru, Nathalie Colin-Oesterlé, Maria Angela Danzì, Esther de Lange, Christian Doleschal, Bas Eickhout, Cyrus Engerer, Pietro Fiocchi, Emmanouil Frakos, Hélène Fritzon, Malte Gallée, Gianna Gancia, Andreas Glueck, Catherine Griset, Teuvo Hakkarainen, Anja Hazekamp, Martin Hojsík, Pär Holmgren, Jan Huitema, Adam Jarubas, Karin Karlsbro, Petros Kokkalis, Athanasios Konstantinou, Ewa Kopacz, Joanna Kopcińska, Peter Liese, Sylvia Limmer, Javi López, César Luena, Marian-Jean Marinescu, Fulvio Martusciello, Lydie Massard, Liudas Mažylis, Marina Mesure, Tilly Metz, Silvia Modig, Dolors Montserrat, Alessandra Moretti, Ville Niinistö, Ljudmila Novak, Grace O'Sullivan, Nikos Papandreou, Jutta Paulus, Francesca Peppucci, Stanislav Polčák, Jessica Polfjärd, Erik Poulsen, Nicola Procaccini, Frédérique Ries, María Soraya Rodríguez Ramos, Sándor Rónai, Maria Veronica Rossi, Silvia Sardone, Christine Schneider, Günther Sidl, Ivan Vilibor Sinčić, Maria Spyrali, Nils Torvalds, Edina Tóth, Achille Variati, Anders Vistisen, Petar Vitanov, Alexandr Vondra, Mick Wallace, Pernille Weiss, Emma Wiesner, Michal Wiezik, Tiemo Wölken, Anna Zalewska
Sostituti preženti ghall-votazzjoni finali	Matteo Adinolfi, Stefan Berger, Biljana Borzan, Mercedes Bresso, Milan Brglez, Martin Buschmann, Cristian-Silviu Bușoi, Catherine Chabaud, Asger Christensen, Dacian Cioloș, Christophe Clergeau, Deirdre Clune, Gilbert Collard, Antoni Comín i Oliveres, Rosanna Conte, Beatrice Covassi, Gianantonio Da Re, Ivan David, Margarita de la Pisa Carrión, Anna Deparnay-Grunenberg, Estrella Durá Ferrandis, Giuseppe Ferrandino, Laura Ferrara, Cindy Franssen, Claudia Gamon, Jens Gieseke, Sunčana Glavak, Nicolás González Casares, Robert Hajšel, Martin Häusling, Romana Jerković, Irena Joveva, Radan Kanev, Karol Karski, Billy Kelleher, Ska Keller, Martine Kemp, Ondřej Knotek, Kateřina Konečná, Stelios Kympouropoulos, Danilo Oscar Lancini, Norbert Lins, Marisa Matias, Sara Matthieu, Radka Maxová, Dace Melbārde, Nuno Melo, Marlene Mortler, Dan-Ştefan Motreanu, Ulrike Müller, Dan Nica, Max Orville, Demetris Papadakis, Aldo Patriciello, Piernicola Pedicini, Lídia Pereira, Sirpa Pietikäinen, João Pimenta Lopes, Rovana Plumb, Manuela Ripa, Michèle Rivasi, Robert Roos, Marcos Ros Sempere, Massimiliano Salini, Christel Schaldemose, Andrey Slabakov, Vincenzo Sofo, Tomislav Sokol, Susana Solís Pérez, Nicolae Štefanuță, Annalisa Tardino, Hermann Tertsch, Róza Thun und Hohenstein, Grzegorz Tobiszowski, Marie Toussaint, István Ujhelyi, Inese Vaidere, Idoia Villanueva Ruiz, Nikolaj Villumsen, Sarah Wiener, Jadwiga Wiśniewska
Sostituti (skont l-Artikolu 209(7))	Marie Dauchy, Nicolaus Fest, Juan Ignacio Zoido Álvarez

preženti ghall-votazzjoni finali

**VOTAZZJONI FINALI B'SEJĦA TAL-ISMIJET
FIL-KUMITAT RESPONSABBLI**

63	+
ECR	Pietro Fiocchi, Joanna Kopcińska, Alexandre Vondra
NI	Maria Angela Danzi, Edina Tóth
PPE	Traian Băsescu, Hildegard Bentele, Nathalie Colin-Oesterlé, Christian Doleschal, Stelios Kympouropoulos, Esther de Lange, Peter Liese, Marian-Jean Marinescu, Ljudmila Novak, Stanislav Polčák, Massimiliano Salini, Tomislav Sokol, Maria Spyraki, Pernille Weiss, Juan Ignacio Zoido Álvarez
Renew	Catherine Amalric, Pascal Canfin, Catherine Chabaud, Andreas Glueck, Jan Huitema, Irena Joveva, Karin Carlsbro, Erik Poulsen, Susana Solís Pérez, Nils Torvalds, Emma Wiesner, Michal Wiezik
S&D	João Albuquerque, Maria Arena, Marek Paweł Balt, Biljana Borzan, Delara Burkhardt, Sara Cerdas, Mohammed Chahim, Estrella Durá Ferrandis, Cyrus Engerer, Hélène Fritzon, Javi López, César Luena, Alessandra Moretti, Nikos Papandreou, Achille Variati
The Left	Anja Hazekamp, Petros Kokkalis, Kateřina Konečná, Marina Mesure, João Pimenta Lopes, Mick Wallace
Verts/ALE	Michael Bloss, Bas Eickhout, Malte Gallée, Pär Holmgren, Ska Keller, Lydie Massard, Tilly Metz, Ville Niinistö, Jutta Paulus, Michèle Rivasi

2	-
ECR	Robert Roos
ID	Nicolaus Fest

5	0
ECR	Teuvo Hakkarainen
ID	Aurélia Beigneux, Marie Dauchy, Catherine Griset
NI	Ivan Vilibor Sinčić

Tifsira tas-simboli użati:

- + : favur
- : kontra
- 0 : astensjoni